

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

CENTRUM BIOLOGIE, GEOVĚD A ENVIGOGIKY

ZHODNOCENÍ VYUŽITÍ KRAJINY V OBCI BOLEŠINY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Daniela Krátká

Geografie se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: RNDr. Klára Vočadlová, Ph.D.

Plzeň, 2023

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, dne 30. 6. 2023

.....

vlastnoruční podpis

Poděkování

Ráda bych poděkovala své vedoucí práce RNDr. Kláře Vočadlové, Ph.D. za její ochotu, čas a odborné rady při tvorbě bakalářské práce. Poděkování patří také starostce obce Bolešiny Ing. Věře Majdlové Rozsypalové za poskytnuté studijní materiály. V neposlední řadě bych chtěla velice poděkovat mé rodině za podporu při studiu.

OBSAH

1	Úvod	6
2	Cíl	7
3	Teoretický rozbor	8
3.1	Krajina	8
3.2	Kategorie krajiny	9
3.3	Krajina přírodní	9
3.4	Krajina kulturní	9
3.5	Prostorová struktura krajiny	10
3.6	Krajina a člověk	11
3.7	Funkce krajiny	12
3.8	Krajina v čase	12
3.9	Využívání krajiny	13
3.10	Sídla a venkov	14
4	Metodika	15
4.1	Terénní výzkum	16
4.2	Zpracování v prostředí GIS	19
4.3	Dlouhodobé změny využívání ploch	20
4.4	Index podobnosti krajiny (LSIM)	21
4.5	Koeficient míry antropogenního ovlivnění (KOA)	22
4.6	Koeficient ekologické stability (KES)	23
5	Charakteristika území	24
5.1	Vymezení území	24
5.2	Rozbor území z historického a socioekonomického hlediska	27
6	Výsledky	29
6.1	Posouzení vlivu velikosti sídel	31
6.2	Změny využití ploch v obci Bolešiny mezi roky 1845 až 2000	33
6.3	Změny využití ploch v obci Domažličky mezi roky 1845 až 2000	34
6.4	Změny využití ploch v obci Pečetín mezi roky 1845 až 2000	35
6.5	Změny využití ploch v obci Pečetín mezi roky 1845 až 2000	36
6.6	Změny využití ploch v obci Újezdec mezi roky 1845 až 2000	37
6.7	Změny využití ploch v obci Kroměždice mezi roky 1845 až 2000	38

7	Diskuze	40
8	Závěr.....	42
	RESUMÉ.....	44
	ABSTRACT.....	44
	SEZNAM LITERATURY A ZDROJŮ	45
	Seznam obrázků	49
	Seznam tabulek	49
	PŘÍLOHY.....	51

1 Úvod

V poslední době jsou velmi diskutovanou záležitostí vesnice a venkovská sídla. Mnoho autorů se zabývá otázkou venkova a snaží se zachovat krajinný ráz a typický vzhled venkova. Zjištění prostorového rozmístění je nutné pro pochopení struktury a funkce krajiny. Poznání struktury přispívá zpětně také k pochopení vazeb, vztahů, procesů a toků ekologických objektů mezi složkami krajiny. Mezi krajinnými složkami se neustále pohybují nebo proudí ekologické objekty. Porozumění krajině znamená tedy předvídat tyto pohyby, toky a interakce (Lipský, 1999).

Záměrem této práce je zhodnotit venkovská sídla ve vybrané obci Bolešiny v Plzeňském kraji. Obec Bolešiny se nachází v Plzeňském kraji v okrese Klatovy. Obec Bolešiny, 5,5 km severo-východně od Klatov a přibližně 40 km od Plzně. Bolešiny jsou tvořeny šesti částmi. Jedná se o Bolešiny, Domažličky, Kroměždice, Pečetín, Slavošovice a Újezdec.

Předkládaná práce se skládá z části teoretické, kde jsou vysvětleny základní pojmy z oblasti krajinné ekologie venkova sídel a obcí. Z části metodické, kde jsou popsány metodické postupy užití pro vyhotovení práce a z části praktické, kde jsou uvedeny výsledky.

2 CÍL

Tato práce se zabývá hodnocením venkovských sídel v obci a jejich vzájemným porovnáním co do struktury sídel a struktury krajiny.

Pro tuto práci byl určen jeden hlavní cíl:

- zhodnotit a porovnat jednotlivé části obce Bolešiny z hlediska vnitřní struktury jednotlivých částí a struktury land use v katastrálních územích spadajících pod obec Bolešiny

Tento hlavní cíl byl dále rozpracován do dílčích cílů, které jsou následované:

- zhodnotit strukturu ploch v intravilánu jednotlivých částí obce Bolešiny z pohledu využití typu zástavby a stáří
- zhodnotit změny v jednotlivých částech obce Bolešiny z hlediska využití ploch v letech 1845 až 2000

Dále byla položena výzkumná hypotéza:

Venkovský charakter obce Bolešiny je v současnosti ovlivněn suburbanizačními procesy v souvislosti s blízkostí města Klatovy.

3 TEORETICKÝ ROZBOR

Jelikož se předkládaná práce věnuje hodnocení vývoje krajiny a lidských sídel, bude následující teoretický přehled věnován zejména právě krajině a lidským sídlům.

3.1 Krajina

Vymezení teoretických pojmů tedy začněme pojmem krajina. Pod tím to termínem si jistě každý z nás něco představí, například místo, které má rád, kam se rád vrací, kde je spokojený

a cítí se dobře. Teorie krajiny je však mnohem složitější.

Prvně si uvedme definici, kterou říká Zákon číslo 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Ten uvádí: *„krajina je část zemského povrchu s charakteristickým reliéfem, tvořená souborem funkčně propojených ekosystémů a civilizačními prvky.“*

Dále lze jen obecně konstatovat, že krajina je geosféra země vnímána člověkem. Krajinná sféra je pak složena z přírodních a socioekonomických sfér (Lipský, 1999).

Na výše uvedeného Lipského (1999) navazuje svoji definicí Sklenička (2003). Jeho definice zní: *„v geosférickém měřítku lze krajinu, resp. její vertikální homogenitu vyjádřit pomocí sfér Země - litosféra, hydrosféra, pedosféra, biosféra, atmosféra, noosféra (kosmosféra). Tyto sféry se vzájemně překrývají a ovlivňují a dohromady tvoří jeden nedílný komplex.“*

Světově nejrozšířenější definicí krajiny je pravděpodobně definice Formana a Gordona (1993): *„heterogenní část zemského povrchu, skládající se ze souboru vzájemně se ovlivňujících ekosystémů, který se v dané části povrchu v podobných formách opakuje.“*

Gojda (2000) pak dodává, že na krajinu lze nahlížet z různého úhlu. Krajina může být podle Gojdy (2000) například pravěká, pohřbená, archeologická, historická, umělá, přirozená či panenská.

Z výše uvedených definic lze odvodit, že krajina je výsledkem působení určitých sil. Tyto síly jsou abiotické, biotické a od vzniku člověka i antropogenní.

3.2 Kategorie krajiny

Jak už je naznačeno výše, na krajinu lze nahlížet různě, respektive z různých úhlů. Například Forman a Gordon (1993) uvádějí následující kategorie krajiny:

- Krajina, která je obhospodařována, nikoli však intenzivně – zejména lesy, louky, pastviny,
- krajina přírodní, ve které se nevyskytují významnější lidské zásahy,
- krajina obdělávána – krajina, ve které jsou sídla obklopena obdělávanými poli,
- příměstská krajina,
- městská krajina.

Jak je z výše uvedeného patrné, Forman a Gordon seřadili kategorie krajiny posloupně podle antropogenního přetvoření.

Sklenička (2003) pak rozděluje krajinu na dvě kategorie – přírodní a kulturní. Pro účely předkládané práce budeme dále pracovat s dělením krajiny na přírodní a kulturní, tak jak je dělí právě Sklenička (2003).

3.3 Krajina přírodní

V souvislosti s přírodní krajinou se zmiňuje i termín prakrajina. Tento termín označuje takovou krajinu, která existuje či existovala před přeměnou na krajinu kulturní.

Sklenička (2003) uvádí, že přírodní krajina je: „*útvár, který se vytváří působením přírodních, abiotických i biotických, krajinotvorných procesů bez ovlivnění antropogenními faktory nebo jen s jejich minimálním působením*“. Autor pak dále rozlišuje ještě krajinu přirozenou. Ta je podle Skleničky (2003) takovou krajinou, kde většina vegetace je přirozená. Krajina přirozená pak úzce souvisí s prakrajinou.

3.4 Krajina kulturní

Krajina kulturní je pak taková krajina, která vzniká a je spoluutvářena antropogenní činností. Sklenička (2003) uvádí, že zatímco v krajině přírodní a zejména přirozené převládají klimaxová stádia ekosystémů, v kulturní krajině většinou nemají ekosystémy možnost klimaxového stádia dosáhnout, protože zde probíhá neustálá disturbance. Tyto disturbance jsou pak výsledkem antropogenní činnosti.

3.5 Prostorová struktura krajiny

Prostorová struktura krajiny je uspořádání krajinných jednotek. Na základě jejich uspořádání pak tedy rozlišujeme strukturu krajiny vertikální a horizontální (Kolejka, 2007).

Krajinnou strukturu si lze vlastně představit jako mozaiku složenou z jednotlivých částí, které dohromady dávají dokonalý obraz. Tak na strukturu krajiny pohlíží i autoři Forman a Gordon (1993). Ty tvrdí, že krajina je mozaika poskládaná z krajinných složek a prvků. Tyto složky

a prvky se od sebe liší vzhledem, tvarem, velikostí počtem i vzájemným uspořádáním.

Sklenička (2003) pak ke krajinné struktuře uvádí, že se jedná pravděpodobně o nejdůležitější faktor, který ovlivňuje biodiverzitu. Sklenička (2003) a Demek (1999) pak ještě uvádí, že struktura krajiny může být stabilní nebo proměnlivá. Podle autorů je stabilní struktura krajiny taková, která se nemění v průběhu lidského života. Za stabilní krajinu by šlo označit například les či vodní plochu. Na druhé straně jsou krajiny proměnlivé, které se během lidského života mění.

Jelikož je předkládaná práce zaměřena na hodnocení změn krajiny určité obce, je pro tuto práci stěžejní zejména horizontální struktura krajiny. Tato horizontální struktura krajiny je dle Skleničky (2003) dělena na: matrici, plošky a koridory.

Matrice krajiny je prostorově nejrozsáhlejší součást dané krajiny. Z toho vyplývá, že matrice má pak rozhodný vliv na krajínovotvorné procesy, ale také na život organismů i činnost lidí. Důležité je rozpoznat tuto matrici v krajině. Za tímto účelem vytvořil Sklenička (2003) následný postup:

1. Jestliže má určitá složka krajiny více jak 50 % z celkové plochy sledované krajiny, můžeme ji pak označit jako matrici. Jestliže není možné identifikovat takovou složku, která má více jak 50 %, postupuje se podle dalších kritérií – 2 a 3.
2. Toto kritérium se nazývá kritérium spojitosti. Toto kritérium říká, že jestliže určitý krajinný prvek spojuje výrazně krajinné složky, považujeme toto za matrici.
3. Kritérium řídicího elementu v krajinné dynamice, považuje za matrici takovou složku, která je řídicí a představuje zdroj druhů.

Nicméně, v reálu je často problém matrici poznat. Zejména v důsledku heterogenity.

Dalším prvek horizontální struktury krajiny je krajinná ploška. Tyto plošky jsou někdy označovány rovněž jako enklávy. Tyto enklávy jsou považovány za základní prvek struktury krajiny (Lipský, 2000). Navzájem se od sebe jednotlivé enklávy liší vzhledově. Zejména tyto enklávy tak vytvářejí heterogenitu krajiny (Lipský, 2000).

Forman a Gordon (1993) za enklávy považují takové plošky, které mají společný znak. Autoři pak dále uvádějí, že tyto enklávy mohou být čtvercové, obdélníkové, kruhové a dalších různých geometrických tvarů.

Dalším prvkem horizontální struktury je koridor. Koridor je liniový prvek, který se po svých stranách odlišuje od svého okolí (Forman a Gordon, 1993). Demek (1999) k tomu dodává, že tento koridor je často využíván organismy k pohybu a přemísťování. Podle Formana a Gordona (1993) jsou koridory děleny na:

1. Liniové koridory – nemají vnitřní prostředí (například jen alej stromů),
2. pásové koridory - mají určitou šířku, která může být různá,
3. koridory kolem vodních toků.

Lipský (2000) dále dělí koridory na dopravní koridory a pěstované koridory (větrolam, živý plot)

3.6 Krajina a člověk

Z pohledu člověka, respektive na základě jeho vnímání krajiny pak dělíme krajinu na primární, sekundární a terciární (Löw a Míchal, 2003).

Primární krajina, respektive primární struktura krajiny, jsou veškeré složky a prvky, které vznikly nezávisle na člověku a existovaly by i bez něj.

Sekundární krajina, je též nazývána jako funkční krajina. Tato krajina je tvořena výsledky člověka. Ty vznikají antropogenním působením na primární krajinu a mají své limity, které jsou dány zejména schopností člověka přetvořit své okolí (Löw a Michal, 2003).

Terciální krajinou je pak taková krajina, která je tvořena hmotnými výtvy. Tyto výtvy však musí být spjaty s duchovní orientací společnosti v době, kdy tyto výtvy vznikaly. Podle Kolejky (2007) je terciální krajina odkazem našich předků a jejich myšlenek.

Právě struktura krajiny je důležitá při hodnocení změn struktury v krajině. Na základě podoby struktury krajiny je pak možné porovnávat různá časová období.

3.7 Funkce krajiny

Každá krajina má určité funkce. Základní funkcí je však prostor pro existenci rostlin a živočichů a samozřejmě i člověka. Z pohledu člověka má však krajina následující funkce:

1. Materiální funkce,
2. informační funkce,
3. etická funkce.

Materiální funkce znamená, že krajina je využívána ve prospěch člověka. Ten však o ni musí rovněž pečovat. Informační funkce znamená, že krajina představuje zdroj vědomostí a etická funkce krajiny pak udává právo na existenci všeho živého.

3.8 Krajina v čase

Krajina se během času vyvíjí. Říkáme tomu, že má určitou dynamiku. Tato dynamika je výsledkem působení krajinytvorných činitelů (Lipský, 2000). Jak už bylo zmíněno výše, krajinytvorní činitelé jsou biotické povahy, abiotické povahy a antropogenní povahy.

Změny v krajině mohou být velmi rychlé, ale stejně tak mohou probíhat po velmi dlouhou dobu. Rychlým krajinytvorným procesem může být například zemětřesení. Dlouhodobým krajinným procesem pak například působení ledovců na krajinu. Činnost člověka jako krajinytvorného činitele může být rovněž velmi rychlá, ale i dlouhotrvající. Z výše uvedeného vyplývá, že krajinytvorné procesy můžeme dělit na endogenní a exogenní. Přičemž endogenními procesy rozumíme ty procesy, které jsou projevem vnitřní energie zemského tělesa (tedy například již výše zmíněné zemětřesení). Za exogenní procesy naopak považujeme ty, které jsou vyvolané sluneční energií (Lipský, 2000). Demek (1999) ke krajinytvorným procesům dodává, že se zde uplatňuje jak pozitivní, tak negativní zpětná vazba. Demek (1999) uvádí, že za základní procesy, které se uplatňují při tvorbě krajiny a utvářející geomorfologii jsou následující: tektonické děje, eroze a působení mrazu a ledu. Nezanedbatelný vliv na podobu krajiny má i působení vody.

Demek (1999) uvádí, že vývoj krajiny představuje určité kolísání kolem stabilního bodu. Jinými slovy krajina se snaží vždy o nějaký rovnovážný (stabilní) stav. Krajina má totiž autoregulační schopnost. Nicméně, vlivy a krajinytvorné procesy nesmí být příliš silné, protože jestliže dojde ke značnému odchýlení od stabilního bodu, může se celý systém zhroutit. Demek (1999) pak tento stabilní bod nazývá prahem odolnosti krajiny.

S výše uvedeným kolísáním kolem stabilního bodu souvisí rychlost vývoje krajiny. Ta může být postupná (graduální), nebo rychlá (katastrofická) (Demek, 1999). Právě pokud dojde k výraznému odchýlení od stabilního bodu, dojde ke katastrofickému vývoji, k nějaké náhlé změně.

Vývoj krajiny lze také chápat jako primární či sekundární sukcesy (Demek, 1999). Primární sukcese je chápána podle autora jako prvotní osídlení krajiny biotou, která se zároveň přizpůsobuje podnebí. Primární sukcese trvá velmi dlouho. Oproti tomu sekundární sukcese je mnohonásobně rychlejší. Osidlování totiž nezačíná od počátku. Tato sukcese je úzce spjata s lidskými výtvořmi.

Tvrzení Demka (1999) o stabilním bodu pak potvrzuje Kender (2000). Ten tvrdí, že vývoj krajiny může mít dvě podoby. V prvním případě dochází k určitým výkyvům kolem rovnovážného stavu (Demkův stabilní bod). Tato fluktuace kolem tohoto bodu je vždy jen do takové míry, že nedojde k narušení rovnováhy. Výkyvy jsou mírné a změny velmi pomalé. Oproti tomu může docházet k určitému vývojovému trendu, kdy tento trend míří od rovnovážného stavu na jakoukoli stranu. Výsledkem takového působení bude nový rovnovážný stav.

Kolejka (2007) pak dodává, že lidská činnost i další krajínotvorní činitele působí společně a to tak, že mění krajínou strukturu a funkce krajiny a tím vlastně tedy dochází k dynamice v krajíně. Je potřeba zmínit, že dnes je člověk nejvýznamnějším krajínotvorným činitelem. Krajínou ovlivňuje jak přímo (například těžba, stavby...), tak nepřímo (například ovlivňování eroze, změna toku látek). Není tak nasmělé říci, že již neexistuje na Zemi jediné místo, kde by krajína nebyla člověkem ovlivněna.

3.9 Využívání krajiny

S využíváním krajiny souvisí pojem land use a land cover. Bičík a kol (2010) rozeznávají oba dva pojmy na základě antropogenního a biocentrického přístupu. Podle autorů je land use antropocentrický pojem, který vyjadřuje využívání krajiny a land cover je pojem biocentrický a vyjadřuje pokryv dané krajiny.

Sklenička (2003) pak uvádí, že na využívání krajiny může být nahlíženo ze dvou různých pohledů. Prvním z nich je biofyzikální pohled, kdy jsou v popředí zájmů přírodní faktory, a druhým je socioekonomický pohled, kdy jsou předmětem zájmu kulturní faktory. Kombinace biofyzikálního pohledu a socioekonomického pohledu pak udávají předpoklady

pro určité využívání. Lipský (2000) pak pojem využití krajiny dává do souvislosti s úřední evidencí státní správy.

3.10 Sídla a venkov

Jelikož se předkládaná práce věnuje malé obci, je nutné alespoň ve stručnosti zmínit i pojem venkovské sídlo, sídlo a obec.

Začneme-li sídlem, považujeme za sídlo jakékoli obydlené místo. Podmínkou je, aby zde byly plochy využívané obyvateli daného sídla (Kadeřábková a kol., 1996). Sídlo rovněž považujeme za základní jednotku. Nutné je také zdůraznit, že v sídlech je prováděna určitá ekonomická činnost a další jiné činnosti (Kadeřábková a kol., 1996).

Další jednotkou, kterou rozeznáváme, je obec. Obec je nejnižší správní jednotka státní samosprávy. Jak uvádí Chalupa a Mečiar (1996), má obec právní subjektivitu a své volené orgány i administrativní aparát.

Je potřeba mít na paměti, že počet sídel není rovný počtu obcí. Každá obec může být totiž složena z jednoho či více sídel. V dnešní době se však počet sídel snižuje. Je to dáno několika faktory. Jednak může docházet ke spojení sídel tím, že dvě sousední sídla se natolik rozšíří, až nakonec splynou. Druhým faktorem je samotný zánik sídel, například vylidněním či kvůli těžbě (Kadeřábková a kol., 1996).

Obtížnější je definovat venkov či venkovská sídla. Například Eurostat definuje venkov na základě hustoty obyvatel. Kdy pokud je hustota větší než 100 obyvatel/km², nejedná se o venkov (Ballas a kol., 2003). Problém je k jakému území toto kritérium hustoty vztáhnout? K okresu, kraji, katastrálnímu území obce? Nicméně, pomocí této definice jsou venkovská sídla určena v celé Evropské unii, proto je tato definice uvedena i v této práci.

Kadeřábková a kol (1996) pak rozděluje venkovská sídla na samoty, vísky a vesnice. Samota je podle autorů izolované venkovské obydlí, které má kolem sebe velké volné, nezastavěné plochy zemědělské půdy či lesů. Vískou je pak rozuměno seskupení 4 až 15 domů. Vesnice je pak tvořena větším počtem domů.

Samotné vesnice pak můžeme dělit následovně (Votrubec, 1980): Malá vesnice – vesnice má počet obyvatel do 150 a počet domů do 30, střední vesnice – vesnice má počet obyvatel 150 až 1000 a počet domů 30 až 200, velká vesnice – vesnice má počet obyvatel nad 1000 obyvatel a počet domů nad 200.

4 METODIKA

Jako zájmové území, pro které byla předkládaná práce vytvořena, jsem si vybrala obec Bolešiny. Tuto obec jsem si vybrala zejména kvůli osobnímu vztahu k obci a kvůli dobré znalosti místních podmínek. Využívání krajiny v místě je také velmi různorodé. Obec se skládá z několika místních částí. Ty v práci vystupují samostatně, jelikož v minulosti se jednalo o samostatné obce a pokud by byly nyní uvažovány jako jeden celek, zkreslilo by to výsledky.

Výběr zájmového území byl prvním krokem práce. Dále jsem si stanovila cíl práce a dílčí cíle práce. Dále bylo potřeba nastudovat literaturu k tématu. Celkový přehled studované literatury a dalších zdrojů je uveden na závěr práce v seznamu literatury. Neméně důležitým krokem bylo získání potřebných dat pro samotnou analýzu. Většina dat byla čerpána z ČSÚ z historického lexikonu obcí (ČSU, 2008). Byla použita data o počtu obyvatel a domů z let 1869 – 2001. Cenná data také poskytl Obecní úřad Bolešiny. Jedná se o Územní plán obce Bolešiny (Tauš, 1998). Dále mi bylo umožněno nahlédnout do kronik, ze kterých byla čerpána především historie jednotlivých venkovských sídel a statistiky obce. Použity byly také internetové mapové portály Geoportál Cenia a Mapový server České geologické služby. Tato data z kabinetního výzkumu sloužila hlavně k fyzickogeografické a socioekonomické charakteristice zájmového území. Dále byl proveden terénní výzkum, ze kterého vznikly podklady. Na základě podkladů došlo k hodnocení.

Při zpracování této práce jsem se řídila postupem v publikaci Úvod do regionálního výzkumu Kopp (2001). Jedná se o jednotlivé kroky výzkumu a to vymezení regionu a stanovení cílů výzkumu, sběr informací použitých pro výzkum, zpracování informací, vyhodnocení informací, dílčí nebo komplexní syntézu a závěrečné odpovědi na cíle výzkumu (Kopp, 2001).

Návrh ÚSES byl do územního plánu převzat z podkladů Referátu ŽP Okresního úřadu v Klatovech. Jedná se o generely ÚSES zpracované firmou Laudinfo Praha pro západní část území (katastrálního území Bolešiny a Slavošovice) a Ing. Musilem pro východní část území (katastrální území Domažličky, Kroměždice, Pečetín, a Újezdec u Měcholup). Po konzultacích s Ing. Musilem byl na styku obou generelů upraven průběh trasy regionálního „suchého“ biokoridoru, aby byla zajištěna návaznost systémů.

4.1 Terénní výzkum

Terénní výzkum byl hlavním zdrojem dat této práce. Výzkum probíhal v jednotlivých sídlech od začátku června 2019 do poloviny října 2022. Při mé práci jsem postupovala dle Ivaničky (1983) a Vondruškové (1994). Vondrušková (1994) popisuje postup práce takto:

1. Výběr území, kde budou práce zahájeny.

Výběr území byl proveden hned na začátku práce. Jak už bylo řečeno, jako zájmové území byla vybrána obec Bolešiny.

2. Získání veškerých dostupných podkladů pro území (zdroj informací).

V této práci byl využit Územní plán obce Bolešiny a také katastrální mapa zastavěného území obce Bolešiny, která sloužila jako podkladová mapa při vlastním mapování v terénu.

3. Terénní výzkum.

Jedná se již o vlastní terénní práce, jak popisuje Vondrušková (1994). Tyto práce bývají časově náročné a je možné si vybrat krajinné segmenty, které budou mapovány. Jako krajinný segment můžeme chápat výsek krajinného prostoru, které mají stejný účelový typ, charakter společenstva a specifika uvedené v mapovém klíči. Využila jsem i metodiku terénního výzkumu od Ivaničky (1983), který popisuje vstupní etapy terénního výzkumu. Za ty považujeme sestavení dokumentace o zkoumaném území, výběr podkladových map a určení cíle výzkumu.

Tyto všechny části již byly stanoveny a provedeny. Dále Ivanička (1983) hovoří o předběžném terénním výzkumu. V tomto ohledu jsem provedla celkový průzkum prostředí, abych získala o území souhrnný obraz a mohla si ověřit informace, které jsem získala ze studia dokumentace o obci.

Mapování jsem prováděla podle klíče, který byl převzat od (Loudové, 2012). Tento klíč jsem použila i pro své mapování, jelikož tento klíč odpovídal veškerým požadavkům s ohledem na cíle práce. Z mapového klíče jsem vyřadila 6 položek, které se na území Obce Bolešiny nenacházejí: sad, rekreační plocha vodní, travinná a křovinná niva, lužní niva. Jednotlivé plochy jsou barevně odlišené, což je možné vidět z obrázku č. 1.

Stanoveny byly tyto pojmy (Loudová, 2012):

Rodinný dům – myšleny jsou tím domy, které byly postaveny přibližně od 60. až 70. let 20. století dodnes. Takto vymezeny byly díky jasné odlišnosti od druhé kategorie stavení. Rodinné domy tvoří komplexy obsahující hospodářské budovy. Jedná se o stavby, které svým stavebnětechnickým uspořádáním odpovídají požadavkům rodinného bydlení. Stavby, které k těmto domům náleží, jsou garáže nebo malá zahradní stavení.

Venkovské stavení – jedná se o typická venkovská stavení. Většinou je tvoří jedno obytné stavení a řada hospodářských stavení. Nachází se zde typický dvůr, většinou uprostřed. V rámci této klasifikace nebylo dále rozlišováno, zda je stavení obydleno trvale nebo rekreačně. Jsou zde zahrnuty tedy i chalupy. Chalupy jsou tedy venkovským stavením s rozdílem, že nejsou celoročně obydlené.

Bytový dům – vícepatrový dům, kde žije více rodin. Nejvíce však třípatrové.

Chata – tím jsou myšlena rekreační obydlí, která nesou označení E. Nejsou obývána celoročně, zpravidla nebývají velké. Obestavěný prostor musí být do 360 m³ a zastavěná plocha do 80 m². Mohou být podsklepená a mají nejvýše jedno nadzemní podlaží a podkroví.

Stavba občanské vybavenosti – jedná se o prvky využívané společností (obecní úřad, obchod, pohostinství apod.).

Kulturní památka – takto jsou označovány stavby s kulturně historickou hodnotou (křížky, kapličky, kostel a tvrz).

Okrasná zahrada – pod tímto pojmem jsou myšleny zahrady, kde není hospodářská funkce dominantní. Jsou určeny k relaxaci. Trávník je pravidelně sekán, udržován a nachází se zde především květiny, keře apod. Tím ale není řečeno, že zde není pěstována zelenina nebo ovoce, nejde však o dominantní funkci zahrady.

Venkovská zahrada – tím je myšlen původní způsob využívání zahrad na vesnici. Zahrady nejsou pravidelně sekány. Tráva je kosena na otavu, seno nebo jako čerstvá pro dobytek. Hlavní je zde tedy hospodářská funkce.

Venkovská zahrada se sadem – tato plocha má jako u venkovské zahrady stejné využití, jen se zde navíc nacházejí ovocné stromy.

Veřejná zeleň bezzásahová – veřejná zeleň s dominantní funkcí zeleně, která však není pravidelně udržována.

Veřejná zeleň zásahová – jedná se o veřejnou zeleň s dominantní funkcí zeleně, kde však dochází k zásahům (prořezávání, stříhání a sekání).

Zemědělský areál – tímto pojmem jsou označovány především plochy zemědělských areálů, které se nacházejí v sídlech. Nerozlišuje se u nich dále způsob jejich využívání, zda slouží pro chov dobytka nebo pro jiné účely.

Vodní tok – jedná se zde o malé potoky nacházející se v zájmovém území (Domažličský a Točnický potok).

Orná půda – takto jsou označeny plochy s intenzivní zemědělskou činností spočívající v pěstování obilnin, kukuřice a řepky olejné.

Louka a pastvina – využití mají pro pastvu dobytka. Zemědělská družstva je nejvíce využívají pro pastvu skotu, soukromí menší zemědělci potom pro chov koz a ovcí.

Silnice a cesta – vymezeny zde byly silnice, ale i cesty, které nejsou asfaltované a vedou polem.

Les – plochy, na kterých stromy dorůstají alespoň výšky 5 metrů

Ostatní plocha – jsou plochy nevyhovující definici ostatních výše zmíněných ploch

Legenda

	rodinný dům
	venkovské stavení
	dvůr
	bytový dům
	chata
	stavba občanské vybavenosti
	kulturní památka
	okrasná zahrada
	venkovská zahrada
	venkovská zahrada se sadem
	veřejná zeleň zásahová
	veřejná zeleň bezzásahová
	zemědělský areál
	vodní plocha
	vodní tok
	orná půda
	louka a pastvina
	les
	silnice a cesta
	ostatní plocha

Obrázek 1: Legenda využití jednotlivých ploch (Vlastní zpracování, 2022)

Dle stanoveného klíče (Loudová, 2012) jsem si při vlastním terénním výzkumu zaznamenávala zjištěné informace z terénu do podkladové mapy. Tento postup byl použit u každého sídla. V rámci terénního výzkumu vzniklo pět podkladových map pro následné zpracování v prostředí GIS. Tím jsem dostala předběžnou představu o výsledcích.

4.2 Zpracování v prostředí GIS

Po provedení sběru dat následovalo zpracování zjištěných informací. Terénní informace jsem pro pozdější lepší využití převedla do prostředí GIS. Tak vznikly podklady, které mohou být dále využity pro další práce a studie. Tento postup je lepší i pro provedení analýz dat a následné hodnocení.

Pro převedení podkladových map do prostředí GIS, byla použita katastrální mapa jednotlivých sídel. Katastrální mapa byla poskytnuta pro tuto práci bezplatně Českým zeměměřickým úřadem. Z této mapy byla využita vrstva polyline, z níž jsem vymazala pro moji práci nepotřebná označení. Tyto mapy byla následně převedena na polygony. Použit byl příkaz Feature to polygon v záložce Features. Dále bylo v atributové tabulce přiřazováno číslo jednotlivým polygonům v sídle. Takto došlo k rozřazení ploch. Z katastrálních map byly využity tyto mapové listy (2,5x2 km) KLAT02, KLAT03, KLAT12, KLAT13, KLAT22, NEPO93 (ČÚZK, 2013). Bohužel mapový list pro obec Slavošovice se mi nepodařilo sehnat ve vektorové podobě, a proto není zpracovaná mapa využití obce Slavošovice v prostředí ArcMap. Postup práce byl následující. V ArcMap jsem si vytvořila vrstvu shapefile, která byla charakterizována jako polygon a nazvala jsem ji vždy podle názvu sídla, na kterém jsem pracovala. Již připravený shapefile jsem načetla do ArcMap. Zde jsem začala vytvářet vlastní mapu z podkladů, které jsem získala v terénním výzkumu. Pro kontrolu jsem měla možnost si načíst i ortofotomapu, čehož jsem využila. Shapefile, který jsem si připravila, byl postupně po jednotlivých budovách, pozemních a tak dále editován a vždy byl charakterizován v atributové tabulce určitým číslem podle typu, který se zrovna na daném místě nachází. Tak vznikla mapa využití dle převzatého klíče, který je zobrazen na obrázku č.1. Po převedení do prostředí ArcMap mohlo již nastat vlastní hodnocení.

4.3 Dlouhodobé změny využívání ploch

Pro hodnocení změn využití ploch v obci Bolešiny jsem využila jako základní zdroj Databázi dlouhodobých změn využití ploch Česka (1845-2000) vytvořenou na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy v Praze autory Bičík a Kabrda (2008). Databázi tvoří data o využití ploch všech katastrálních území Česka ve 4 časových obdobích – 1845, 1948, 1990 a 2000. Data pro rok 1845 vychází z mapování Stablního katastru, ke kterým byla později přidána data z roku 1948, 1990 a 2000.

Tato získaná data bylo nutné ještě upravit pro srovnatelnost území a srovnatelnost klasifikace využití (Kabrda, 2008). Data musela být upravena kvůli odlišnému metodickému klasifikování. Některá data bylo nutné sloučit. Současná databáze zahrnuje 8 základních kategorií: orná půda, trvalé kultury (sady, zahrady, vinice, chmelnice), louky, pastviny, lesní plochy, vodní plochy, zastavěné plochy a ostatní plochy. Mezi ostatní plochy patří velké množství druhů - sportovní a rekreační areály, dopravní plochy, přírodní rezervace,

maloplošná chráněná území, parky, doly, skládky, hřbitovy, neplodná půda aj. V roce 1948 je rozdíl, jelikož byly do rozlohy vodní plochy počítány pouze stojaté vody, tekoucí vody byly zahrnuty mezi ostatní plochy. Byla potřeba tato data nerozlišovat a sečíst je, jako tomu je v roce 1990 a 2000.

Slučování kategorií přináší zjednodušení. Pro možnost srovnání musely být provedeny územní úpravy. K tomuto srovnání je zapotřebí konstantní plocha. Během vývoje se ale katastrální území měnila, z tohoto důvodu vznikla základní územní jednotka (ZÚJ). Ta vznikla spojováním katastrů a je jich celkem 8 903. Z toho je tvořeno jedním katastrem 80,2%, dvěma 10,3%, třemi 4,1%, čtyřmi 2,3% a zbylé ZÚJ z více než čtyřmi katastry.

V oblastech socioekonomických změn docházelo k největšímu slučování ve vysídleném pohraničí, v okolí velkých měst a aglomerací a ve vojenských újezdech (Kabrda, 2008).

4.4 Index podobnosti krajiny (LSIM)

Tento index je vyjádřen v procentech a udává, která ze zkoumaných land use je převažující v daném území (McGarigal a Marks, 1995)

$$LSIM = P_i = \frac{\sum_{j=1}^n a_{ij}}{A} \times 100 (\%)$$

Kde:

LSIM = index podobnosti krajiny

a_{ij} = plocha kategorie v daném roce

A = celková rozloha území v daném roce

Tento index může nabývat hodnota 0 až 100 %. Čím menší hodnota, tím vzácnější dané land use ve zkoumaném území je.

4.5 Koeficient míry antropogenního ovlivnění (KOA)

Za účelem určení míry antropogenního ovlivnění daného území jsem použila koeficient KOA. Jak uvádí Kupková (2001), lze na základě tohoto koeficientu hodnotit míru antropogenního ovlivnění krajiny. Princip výpočtu je velmi jednoduchý. Jedná se pouze o poměr ploch antropogenně zatížených a ploch méně antropogenně zatížených.

$$KAO = \frac{OP + ZaP + OsP}{Lo + Pa + LP + VP}$$

Kde:

KAO = koeficient míry antropogenního ovlivnění krajiny

OP = orná půda (Ha)

ZaP = zastavěná plocha (Ha)

OsP = ostatní plocha (Ha)

Lo = louky (Ha)

Pa = pastviny (Ha)

LP = lesní plochy (Ha)

VP = vodní plochy (Ha)

Dle Kupkové (2001) nabývá KAO hodnot od nuly výše, přičemž horní mez neexistuje. Pokud je rozloha obou typů ploch v rovnováze dosahuje hodnoty 1. Hodnota vyšší než 1 znamená, že převažují plochy s vysokou intenzitou antropického využití. Je však potřeba mít na paměti, že jde o velké zjednodušení a míra vlivu člověka tak není postihována zcela přesně. Pro účely této práce však tento koeficient plně dostačuje.

4.6 Koeficient ekologické stability (KES)

Koeficient ekologické stability vyjadřuje stabilitu krajiny na základě využívání půdy. Pro účely této práce byla zvolena jednodušší forma, tzv. Míchalova KES. Tento koeficient vyjadřuje tedy jak je daná krajina stabilní při jejím využívání. Jedná se o poměr ploch stabilních k plochám nestabilním (Lipský, 1999). Za plochy stabilní je pro účely této práce považováno: les, trvalé travní porosty (louky a pastviny), vodní plochy, za nestabilní je považováno: orná půda, zastavěné plochy.

$$KES = S/L$$

Kde:

KES = koeficient ekologické stability

S = stabilní plochy

L = nestabilní (labilní) plochy

Hodnoty koeficientu jsou obecně klasifikovány takto:

$KES < 0,10$ – území s maximálním narušením přírodních struktur, ekologické funkce musí být intenzívně a trvale nahrazovány technickými zásahy

$0,10 < KES < 0,30$ – území nadprůměrně využívané, se zřetelným narušením přírodních struktur, základní ekologické funkce musí být soustavně nahrazovány technickými zásahy

$0,30 < KES < 1,00$ – území intenzívně využívané, zejména zemědělskou velkovýrobou, značně ekologicky labilní

$1,00 < KES < 3,00$ – vcelku vyvážená krajina, technické objekty jsou v souladu s dochovanými strukturami, nižší je i potřeba energeticko-materiálových vkladů

$KES > 3,00$ – ekologicky stabilní přírodní krajina, nízké antropogenní ovlivnění

5 CHARAKTERISTIKA ÚZEMÍ

5.1 Vymezení území

Obec Bolešiny se nachází v Plzeňském kraji v okrese Klatovy asi 5,5 km severovýchodně od Klatov a přibližně 40 km jižně od Plzně. Celková rozloha obce je 1565 ha (CSU, 2017).

Obec se skládá z jednotlivých částí, které jsou podle velikosti výměry seřazeny následovně: Bolešiny (531 ha), Pečetín (356 ha), Kroměždice (219 ha), Slavošovice (189 ha), Újezdec (146 ha) a poslední částí jsou Domažličky (124 ha).

Obrázek 2: Zájmové území

Širší okolí obce Bolešiny je z regionálně geologického hlediska součástí moldanubické oblasti Českého masívu. Má velmi jednoduchou geologickou stavbu, na níž se podílejí horniny paleozoického a proterozoického stáří. Horniny proterozoického a paleozoického stáří budují nižší regionálně geologickou jednotku označovanou jako moldanubikum. Plošně největší podíl připadá na ruly. Západní část zájmového území, kde se nachází obec Slavošovice, tvoří granodiorit. Přes celé zájmové území se táhne pásmo, kde se nacházejí písčito-hlinité až hlinito-písčité sedimenty a to v největším zastoupení v obci Domažličky,

Bolešiny, Kroměždice a Pečetín. Na území obce Bolešiny a Domažličky najdeme také v malém množství metamorfity (Mapová služba České geologické společnosti). Mezi největší body v obci Bolešiny patří Na Vrších (496 m n. m.) ležící nedaleko obce Domažličky. Mezi další významný bod patří Hora (484 m n. m.). Obec Kroměždice má nejvyšší nadmořskou výšku ze všech venkovských sídel v obci. Průměrná nadmořská výška území je 422 m n. m.

Zájmové území se nachází v Bolešinské kotlině (v severovýchodní části Klatovské kotliny). Jedná se o strukturně tektonickou sníženinu barrandienského směru v povodí Drnového potoka a Točnického potoka. Kotlina je tvořen amfibolicko-biotitickým granodioritem a granitovanými a perlovými rulami s vložkami krystalických vápenců. Je charakterizována pahorkatinným erozně denudačním reliéfem rozptýlených drobných suků, granodioritových ostrovních vrchů, zarovnaných povrchů na hlubokých zvětralinách granodiorit a mělkých, rozevřených údolí s širokými nivami. Významnými body jsou Klatovská hůrka 498 m n. m. a již zmíněná Hora 484 m n. m. (Demek, 1987). V tabulce č. 1 je uvedeno geomorfologické členění zájmového území.

Tabulka 1: Geomorfologické členění zájmového území (Demek a kol., 2006)

SYSTÉM	SUBSYSTÉM	PROVINCIE	SUBPROVINCIE	OBLAST	CELEK	PODCELEK	OKRSEK
Hercynský systém	Hercynské pohoří	Česká vysočina	Poberounská soustava	Plzeňská pahorkatina	Švihovská vrchovina	Klatovská kotlina	Bolešinská kotlina

Největší plochu zájmového území představují kambizemě. Tento půdní typ je na území ČR nejrozšířenější. Vývojově se jedná o mladé půdy. V našem území se nachází kambizem kyselá, která má nižší obsah humusu. Na těchto půdách se konkrétně nacházejí sídla Újezdec, Domažličky, Pečetín, Kroměždice. Menší pás hnědozemí modálních vede ze Slavošovic do Bolešín. Na území Slavošovic, Bolešín, Domažliček a Pečetína nalezneme gleje. Gleje se nacházejí především podél toků a to Točnického potoka a Domažličského potoka (Tomášek, 2000).

Klima bylo charakterizováno dle Quittovy klasifikace klimatických oblastí (Atlas podnebí Česka, 2007). Podle této klasifikace spadá sledované území do oblasti MW11. Více můžeme

vidět v tabulce č. 2. Další charakteristiky, které můžeme zařadit, jsou také čerpány z Atlasu podnebí Česka (2007).

Průměrný roční úhrn srážek se pohybuje v rozmezí 550 – 600 mm. Průměrné sezónní úhrny se pohybují pro jaro 125 – 150 mm, pro léto 250 – 300 mm, pro podzim 100 – 125 mm a pro zimu také 100 – 125 mm.

Tabulka 2: Quittova charakteristika zájmového území (Vlastní zpracování dle Atlasu podnebí Česka, 2007)

Parametr	Charakteristika
Počet letních měsíců	40 – 50
Počet dní s prům. teplotou 10 °C a více	140 – 160
Počet dní s mrazem	110 – 130
Počet ledových dní	30 – 40
Prům. lednová teplota	-2 až -3
Prům. červencová teplota	17 – 18
Prům. dubnová teplota	7 – 8
Prům. říjnová teplota	7 – 8
Prům. počet dní se srážkami 1 mm a více	90 – 100
Srážkový úhrn ve vegetačním období	350 – 400
Srážkový úhrn v zimním období	200 – 250
Počet dní se sněhovou pokrývkou	50 – 60
Počet zatažených dní	120 - 150
Počet jasných dní	40 - 50

Krajina má zemědělský charakter, je mírně zvlněná, otevřená s menšími plochami lesů a to především ve vyšších polohách. Pro udržení její úrovně je nutné zachovat podíl vzrostlé

zeleně, zvláště urbanistické, členící volné plochy (meze, aleje). Významným fenoménem je řada menších vodních ploch u Kroměždic a podél Domažlického potoka u Pečetína a Domažliček doplněná vzrostlou břehovou zelení a trvalými travními porosty.

V zájmovém území protékají pouze malé potoky – Točnický (pramení 1,5km východně od Hoštic ve výšce 555 m n. m.) a Domažličský potok (pramení v Pečetíně). Točnický potok ústí zprava do Úhlavy u obce Kokšín.

Většinu území zaujímá lesozemědělská krajina, jen na západě zasahuje území do zemědělské krajiny. V našem zájmovém území se nejvíce objevují zemědělské plochy a to především nezavlažovaná orná půda a jsou to ze zemědělských ploch pastviny a louky (Bičík a Kabrda, 2008). Dalším pokryvem je skupina lesy. Jedná se nejvíce o smíšené lesy. Posledním významným typem je urbanizované území a obytné plochy (Národní geoportál INSPIRE).

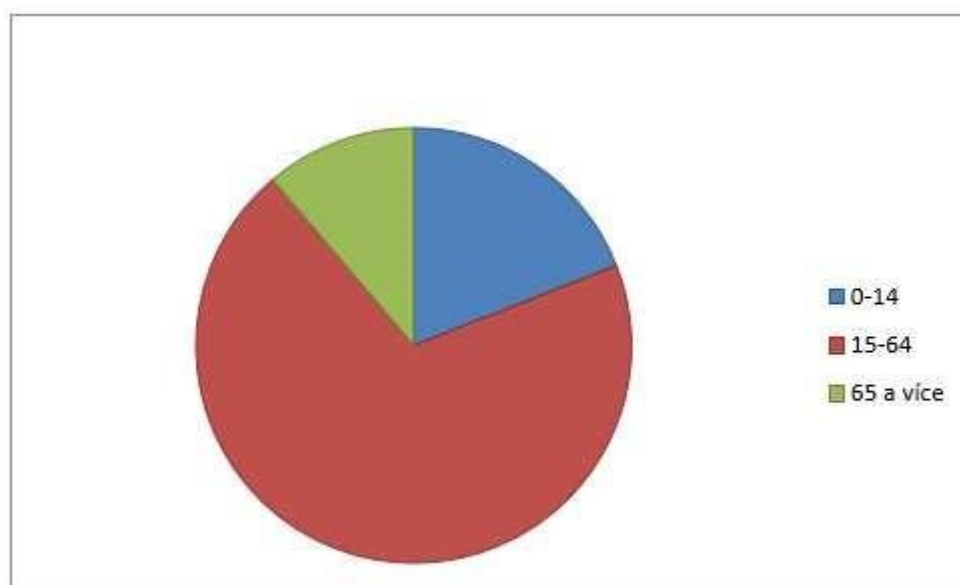
Z hlediska ochrany přírody a krajiny se na zájmovém území nevyskytují žádná maloplošná chráněná území. Na území se vyskytuje jeden památný strom, který můžeme nalézt v Domažličkách, na návsi u kapličky (Tilla) se tyčí lípa srdčitá, obvod kmene 450 cm (Mapový informační portal území MAS Pošumaví).

5.2 Rozbor území z historického a socioekonomického hlediska

Zřejmě nejstarší částí obce Bolešiny jsou Domažličky, ves vznikla zřejmě někdy na počátku 14 století (Obecní úřad Bolešiny). První písemné zmínky o Bolešinech jsou z roku 1524, kdy Bolešiny Chrást (zašlá ves) a Pečetín patřili pod panství Zelenohorských (Obecní úřad Bolešiny). Další písemnou zmínku je možné datovat do roku 1566, kdy Bolešiny patřily rodu Kaffunk z Poborovic. Cenná písemná zpráva se z roku 1584, kdy ves vlastnili pánové ze Štenberka, kteří ji získali dělením panství Zelenohorského a Plánického. Štenberkové prodali ves v roce 1612 panu Přibíkovi, Kocovi z Dobrše a osada se stala součástí obytského panství. V roce 1789 se majitelem Bolešin stal hrabě Thun. Od roku 1827 byla obec majetkem Maltézských rytířů (Kronika obce Bolešiny). V tabulce č. 3 můžeme sledovat počet obyvatel mezi lety 1869 a 2021. Celkový počet obyvatel zájmového území v roce 1869 činil 1408 obyvatel. Tento počet se v následujícím desetiletí ještě zvýšil, poté však už poklesl až na 761 obyvatel v roce 2021 (ČSÚ, 2021).

Tabulka 3: Počet obyvatel v letech 1869 až 2021 v jednotlivých částech obce Bolešiny (ČSU, 2021)

O b c e		ROK														
		1869	1880	1890	1900	1910	1921	1930	1950	1961	1970	1980	1991	2001	2011	2021
	<i>Bolešiny</i>	447	425	392	428	385	391	342	268	252	230	262	280	366	456	444
Č á s t o b c e	<i>Domažličky</i>	109	103	104	95	87	103	91	78	72	55	57	38	35	33	30
	<i>Kroměždice</i>	208	193	188	184	190	184	173	127	107	97	109	87	65	71	81
	<i>Pečetín</i>	323	284	275	287	287	279	243	178	176	120	104	85	68	65	65
	<i>Slavošovice</i>	182	181	170	165	174	170	157	88	89	87	89	63	48	75	113
	<i>Újezdec</i>	68	92	77	64	61	72	61	54	41	40	32	31	33	32	28

Obrázek 3: Struktura obyvatelstva podle věku v obci Bolešiny, (ČSÚ, 2019)

Z obrázku č. 3 je nejvíce obyvatel v obce ve věku 15 - 64 let a to 429 obyvatel, dále je tam nejvíce obyvatel ve věku 0-14 let a to 117 a nejméně je v obci obyvatel ve věku 65 a více let a to 69 obyvatel.

6 VÝSLEDKY

Největším sídlem jsou samotné Bolešiny. Bolešiny se také nejvíce rozrůstají. Venkovská stavení je možné v obci Bolešiny vidět především okolo návsi. Nová výstavba je v Bolešinech soustředěna především na okraji obce ve směru na Plánici a Klatovy. V okrajových částech je možné vidět i domy řadové. Najdeme zde stavby občanské vybavenosti – obchod s potravinami, obecní úřad, kulturní zařízení a další. Jedná se tedy o zajímavé sídlo z pohledu bydlení. Do velkého města za práci je to jen kousek a zároveň je zde velká občanská vybavenost. Bolešiny mají nejlepší polohu, co se týče dostupnosti do města Klatov. V této obci roste trend stavby rodinných domů, právě díky velice dobré poloze vůči Klatovům. Obrázky 4 a 5 zobrazují stavební rozvoj obce Bolešiny. Obrázek 4 zobrazuje obec Bolešiny na ortofotomapě z roku 2006 a obrázek 5 tu samou obec akorát v roce 2023. Žlutě jsou vyznačena místa, kde došlo k nové výstavbě.

Obrázek 4: Ortofotomapa obce Bolešiny z roku 2006. (Zdroj: www.mapy.cz)

Obrázek 5: Ortofotomapa obce Bolešiny z roku 2023 s vyznačením výstavby oproti roku 2006. (Zdroj: www.mapy.cz)

Skutečnost o nárůstu počtu obyvatel obce Bolešiny potvrzují i statistické údaje. V roce 2010 v obci žilo 715 obyvatel, zatímco v roce 2018 už 774 obyvatel (ČSU, 2010 a 2018). Za tímto trendem stojí právě suburbanizační procesy. Obec je v blízkosti většího (okresního) města. Lidé zde hledají klid a pohodu a do města jezdí pracovat.

Z přílohy č. 3 je patrné pomyslné rozdělení Pečenína na dvě části. První část obce je soustředěna okolo silnice, která vede z Kroměždic do Třebíšova. Druhá část obce je soustředěna nad původní částí, této části obce se říká „Na Drahách“. Stojí zde nejen venkovská stavení, ale už i větší počet rodinných domů. V Domažlickách jsou domy soustředěny kolem silnice. Převažují zde venkovské stavení, kde mají domy typický dvůr a hospodářská stavení. Na návsi můžeme najít hasičskou zbrojnicí a také památnou lípu. V Kroměždicích jsou opět domy soustředěny kolem silnice, obcí vede silnice z Klatov do Plánice, která je hojně využívána. Újezdec je též soustředěn kolem silnice.

Celkově lze říci o rozmístění domů v sídlech následující. Převládá typ venkovských stavení (tabulka 4). Rozmístění sídel je převážně kolem návsi nebo podél silnice. Rodinné domy se

v některých obcích nacházejí rozmístěné mezi starým typem stavení. Ve větší míře se nacházejí na okrajích sídel, kde tvoří souvislou zástavbu.

Na typy obydlí navazuje též typ zahrad. Plochy zahrad jsem rozdělila na tři typy, okrasné zahrady, venkovské zahrady a venkovské zahrady se sadem. Jejich rozložení je patrné taktéž z map v příloze č. 1 až č. 5. Je zde patrná jejich návaznost na domy. Ve většině případů platí, že venkovská stavení mají venkovské zahrady popřípadě venkovské zahrady se sadem. U rodinných domů jsou většinou jen okrasné zahrady.

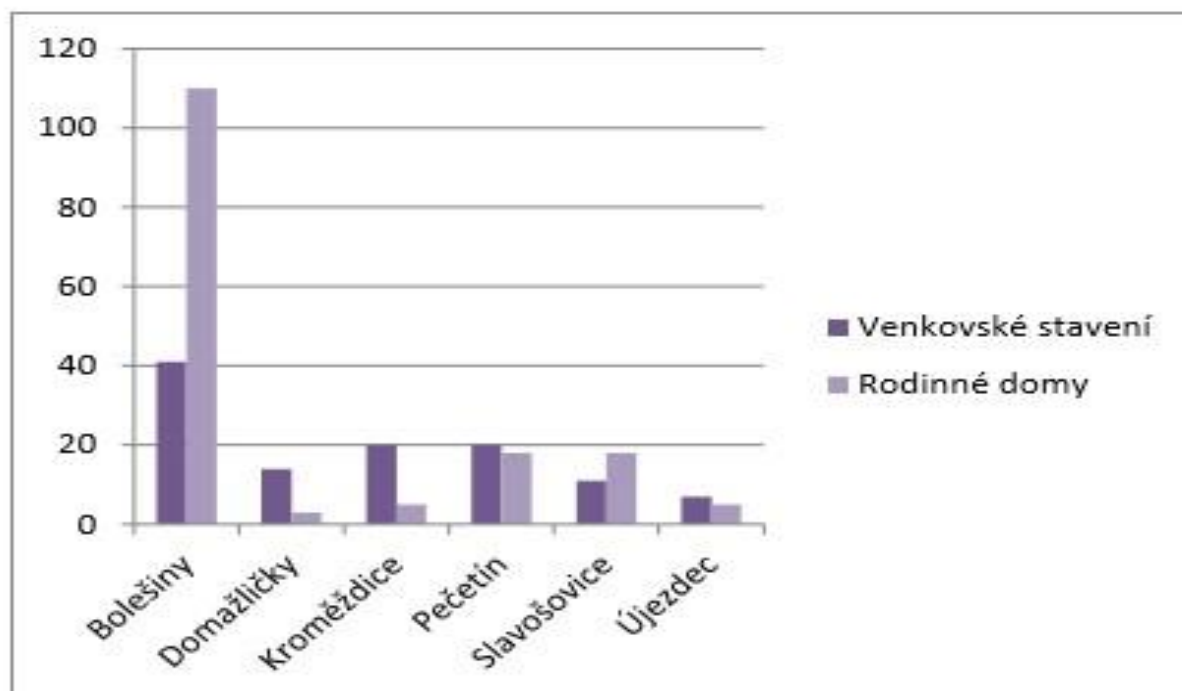
Co se týká propustnosti extravilánu a intravilánu, zabývala jsem se typem oplocení. Zda oplocení umožňuje propustnost či ne. Nenalezla jsem však rozdíly v typech oplocení v jednotlivých sídlech. Nelze tedy říci, zda zde existují rozdíly mezi oplocením v malých a velkých sídlech.

6.1 Posouzení vlivu velikosti sídel

V rámci terénního výzkumu jsem zkoumala i zastoupení venkovských stavení a rodinných domů. Výsledky terénního šetření v této oblasti jsou uvedeny v tabulce č. 4 a pro přehlednost v grafické podobě na obrázku č. 6.

Tabulka 4: Počet venkovských stavení a rodinných domů v jednotlivých sídlech obce Bolešiny (Zdroj: vlastní zpracování, 2022)

	Bolešiny	Domažličky	Kroměždice	Pečetín	Slavošovice	Újezdec
Venkovské stavení	41	14	20	20	11	7
Rodinné domy	110	3	5	18	18	5

Obrázek 6: Počet venkovských stavení a rodinných domů v sídlech obce Bolešiny (vlastní zpracování dle dat terénního výzkumu, 2022)

Z tabulky č. 4 je zřejmé, že v sídlech Bolešiny a Slavošovice převažuje počet rodinných domů nad venkovským stavením. V sídle Domažličky, Kroměždice a Újezdec je tento poměr opačný. Tuto skutečnost lze vysvětlit výstavbou domů v obci Bolešiny a Slavošovice, díky velmi dobré dostupnosti do města Klatov. Bolešiny jsou střediskovou obcí pro všechny části a proto je zde výstavba hojně podporována.

Celkově lze tedy tyto poznatky shrnout následovně. Bolešiny a Slavošovice mají jako jediné sídla více rodinných domů než venkovských stavení. Na druh obydlí navazuje druh zahrady. Zpravidla platí, že u rodinných domů se nacházejí okrasné zahrady a u venkovských stavení venkovské zahrady. Dnešní velikost Bolešin má historický i politický dopad. Vývoj v minulosti odráží druh domů. Propustnost hranic většinou není, zpravidla jsou pozemky oplocené.

Na tomto místě je možné zodpovědět jeden z dílčích cílů, ten zněl: Zhodnotit strukturu ploch v intravilánu částí obcí Bolešiny z pohledu využití typu zástavby a stáří. Starší domy představují venkovská sídla a k nim patřící venkovské zahrady. Struktura ploch vzhledem fyzickogeografické poloze se nemění, mění se ale s velikostí sídla. Dle mého mají největší

vliv politické a historické souvislosti. Rozmístění ploch se mění s velikostí sídla. V malých sídlech – Domažličky, Újezdec, Kroměždice je převaha venkovských stavení s venkovskou zahradou. Pestrost dalších ploch je malá. Není zde občanská vybavenost nebo jen omezená. Proto také v malých sídlech žije více starších lidí. Nepřichází sem mladé rodiny, tudíž se nerodí ani nová generace. Sídlu se tedy nerozrůstá. Sídlu Bolešiny, které je největší má nejvíce rodinných domů, najdeme v sídle ale i venkovská stavení. Pestrost dalších ploch je hojnější. Velikost sídla je tedy závislá na jeho rozvoji a postavení v minulých letech.

6.2 Změny využití ploch v obci Bolešiny mezi roky 1845 až 2000

V následující kapitole bude zhodnocen historický vývoj využití jednotlivých ploch ve všech částech obce Bolešiny. Rovněž zde budou uvedeny i dopady na krajinu prostřednictvím indexů ekologické stability a antropogenního ovlivnění.

Bolešiny

Tabulka 5: Výměra pro jednotlivé plochy a LISM index pro část obce Bolešiny (Zdroj: Bičík a Kadrba, 2008, vlastní zpracování).

Bolešiny								
	1845		1948		1990		2000	
	Ha	LSIM (%)	Ha	LSIM (%)	Ha	LSIM (%)	Ha	LSIM (%)
orná půda	572,3	68	585,9	69	589,2	70	588,1	69,8
trvalé kultury	7,8	0,9	14	1,6	18,4	2,1	19,7	2,1
louky	13,1	12,2	127,1	15,1	93,2	11	91,7	10,8
pastviny	111,4	13,2	42,5	5	5,9	0,7	5,1	0,6
lesní plochy	19,2	2,2	38,9	4,6	51,8	6,1	53,2	6,3
vodní plochy	4	0,4	4,5	1,2	10,1	1,2	10,2	1,2
zastavěné plochy	5,7	0,6	8,6	1,6	13,9	1,6	14,2	1,7
ostatní plochy	15,3	1,8	18,9	2,2	59,5	7	60,3	7
celkem	840,6	100	840,4	100	842,1	100	842,5	100

Z tabulky 5 je patrné, že největší plochu v části Bolešiny zabírá již od roku 1845 orná půda. Jedná se o naprosto dominantní využití území (LSMI se pohybuje v rozmezí 68 až 69,8 %). Dalším dominantní plochou jsou louky, které za ornou půdou však velmi zaostávají. Využití dalších ploch je už nízké. Ovšem plocha lesů postupně stoupá. Převaha orné půdy, která je považována za nestabilní plochu má značný dopad na ekologickou stabilitu celé krajiny.

Tabulka 6: Index KAO a KES pro část Bolešiny

Bolešiny				
	1845	1948	1990	2000
KAO	3,8	2,7	3,7	3,7
KES	0,3	0,4	0,3	0,3

Koeficient ekologické stability pro část Bolešiny je zobrazen v tabulce 6. Jak je z tabulky patrné, je KES velmi nízký pro všechny roky. Pouze v roce 1948 došlo k malému zlepšení. To lze přičíst poválečným zmatkům. Řada obyvatel byla nuceně vystěhována, jiní se sem teprve stěhovali. Krajina tak dostala více prostoru pro „seberealizaci“. V letech 1845, 1990 a 2000 tak lze krajinnou stabilitu označit na narušenou, jedná se o: území nadprůměrně využívané, se zřetelným narušením přírodních struktur, základní ekologické funkce musí být soustavně nahrazovány technickými zásahy. V roce 1948 se pak jedná o: území intenzivně využívané, zejména zemědělskou velkovýrobou, značně ekologicky labilní.

Koeficient antropogenního ovlivnění pak říká, že se jedná o krajinu výrazně ovlivněnou lidskou aktivitou. Tento koeficient však došel zlepšení v roce 1948. Příčiny byly stejné, jako v případě KES.

6.3 Změny využití ploch v obci Domažličky mezi roky 1845 až 2000

Tabulka 7: Výměra pro jednotlivé plochy a LISM index pro část obce Domažličky (Zdroj: Bičík a Kadrba, 2008, vlastní zpracování).

Domažličky								
	1845		1948		1990		2000	
	Ha	LISM (%)	Ha	LISM (%)	Ha	LISM (%)	Ha	LISM (%)
orná půda	91,1	73,4	90,2	72,7	88,4	70,9	87,6	70,5
trvalé kultury	0,7	0,5	1,3	1	1,3	1	1,3	1
louky	19,7	15,8	19,6	15,8	19,4	15,6	20,2	16,3
pastviny	6	4,8	4,4	3,5	1	0,8	1	0,8
lesní plochy	2,3	1,8	3	2,4	3,5	2,8	3,5	2,8
vodní plochy	1,4	1,1	1,4	1,1	1,8	1,5	1,8	1,5
zastavěné plochy	0,7	0,5	1,5	1,2	2,1	1,7	2,1	1,7
ostatní plochy	2,2	1,7	2,6	2,1	6,5	5,2	6,5	5,2
celkem	124,1	100	124	100	124	100	124	100

I v případě části Domažličky je převažujícím využitím ploch orná půda a to ve všech čtyřech sledovaných letech. Dle indexu LSIM se jedná ve všech čtyřech letech o naprosto dominantní využití i když toto využití pomalu klesá. Další dominantní plochou jsou pak louky. Ostatní využití je už malé.

Není proto překvapením, že i zde lze očekávat špatnou ekologickou stabilitu. Ta je zobrazena níže v tabulce č. 8.

Tabulka 8: Index KAO a KES pro část Domažličky

Domažličky				
	1845	1948	1990	2000
KAO	3,1	3,2	3,6	3,5
KES	0,3	0,3	0,3	0,3

Jak je patrné z tabulky 8, krajinná stabilita je zde opět velmi špatná. Je to dáno převahou orné půdy. Jedná se tak o území nadprůměrně využívané, se zřetelným narušením přírodních struktur, základní ekologické funkce musí být soustavně nahrazovány technickými zásahy. Stejně tak koeficient antropogenního ovlivnění uvádí, že antropogenní tlak v dané krajině je velký.

6.4 Změny využití ploch v obci Pečetín mezi roky 1845 až 2000

Tabulka 9: Výměra pro jednotlivé plochy a LISM index pro část obce Pečetín (Zdroj: Bičík a Kadrba, 2008, vlastní zpracování).

Pečetín								
	1845		1948		1990		2000	
	Ha	LSIM (%)	Ha	LSIM (%)	Ha	LSIM (%)	Ha	LSIM (%)
orná půda	160	44,9	168,2	47,2	165,1	46,3	165,8	46,5
trvalé kultury	3,2	0,9	5	1,4	6,6	1,8	6,7	1,9
louky	45,8	12,9	44	12,3	41,2	11,6	40,9	11,5
pastviny	29,3	8,2	12,1	3,4	1,1	0,3	1,6	0,4
lesní plochy	106,9	30	118,2	33,2	119,9	33,7	119,5	33,5
vodní plochy	0,9	0,2	1,1	0,3	2,2	0,6	2,2	0,6
zastavěné plochy	1,7	0,5	2,9	0,8	3,2	0,9	3,2	0,9
ostatní plochy	8,2	2,3	7,5	2,1	16,7	4,7	16,3	4,6
celkem	356	100	356	100	356	100	356,2	100

V části obce Pečetín je sice stále dominantní orná půda, ale je zde již také značná plocha lesních porostů a více než 10 % zabírají i louky. Orná půda už tak netvoří více jak 50 % z celkové rozlohy území. Dá se tak říci, že krajina bude stabilnější, protože orná půda již tolik nedominuje. Tuto domněnku potvrzují výsledky KES a KAO uvedené v tabulce č. 10.

Tabulka 10: Index KAO a KES pro část Pečetín

Pečetín				
	1845	1948	1990	2000
KAO	0,9	1,0	1,1	1,1
KES	1,1	1,0	1,0	1,0

Jak je z tabulky č. 10 patrné, koeficient antropogenního ovlivnění se pohybuje kolem 1, to znamená, že antropogenní vliv a přírodní vlivy jsou v krajině v rovnováze. V roce 1845 dokonce přírodní vlivy dominovaly.

Ekologická stabilita pak rovněž dosahuje hodnot 1 či 1,1. Tedy jedná se o území, kde je vcelku vyvážená krajina, technické objekty jsou v souladu s dochovanými strukturami, nižší je i potřeba energeticko-materiálových vkladů.

6.5 Změny využití ploch v obci Pečetín mezi roky 1845 až 2000

V části Slavošovice opět převládá orná půda a hodnoty LSIM přesahují 55 %. Značný podíl mají však i louky. Naopak lesy zde téměř chybí. To se opět projevuje špatnou ekologickou stabilitou v krajině. Území je tak na základě KES možné klasifikovat jako: území intenzívně využívané, zejména zemědělskou velkovýrobou, značně ekologicky labilní. Vysoký je i koeficient antropogenního ovlivnění, to svědčí o velkém antropogenním tlaku v krajině.

Tabulka 11: Výměra pro jednotlivé plochy a LISIM index pro část obce Slavošovice (Zdroj: Bičík a Kadrba, 2008, vlastní zpracování).

Slavošovice								
	1845		1948		1990		2000	
	Ha	LISIM (%)	Ha	LISIM (%)	Ha	LISIM (%)	Ha	LISIM (%)
orná půda	118,5	62,4	113,9	59,9	105,1	55,4	103,9	54,3
trvalé kultury	1,3	0,7	1,9	1	3,9	2	5,9	3,1
louky	50	26,3	56,5	29,7	61,1	32,2	60,2	31,7
pastviny	12,8	6,7	7,5	3,9	2,8	1,5	2,8	1,5
lesní plochy	0	0	0	0	0,9	0,5	0,9	0,5
vodní plochy	0,3	0,1	0,3	0,1	1,2	0,6	1,3	0,7
zastavěné plochy	1,4	0,7	2,8	1,5	3,4	1,8	3,3	1,7
ostatní plochy	5,7	2,9	7	3,7	11	5,8	11,2	5,9
celkem	190	100	189,9	100	189,4	100	189,5	100

Tabulka 12: Index KAO a KES pro část Slavošovice

	1845	1948	1990	2000
KAO	2,0	1,9	1,7	1,7
KES	0,5	0,6	0,6	0,6

6.6 Změny využití ploch v obci Újezdec mezi roky 1845 až 2000

Tabulka č. 13 zobrazuje plochy a LISIM index pro část obce Újezdec. Jak je z tabulky patrné, dominantním využíváním území je i zde orná půda. Využití území k tomuto účelu navíc od roku 1845 stoupá. Druhým nejčastějším využitím jsou lesy a třetím louky. Velké množství orné půdy má za následek snížení ekologické stability, kdy lze zdejší krajinu definovat jako území intenzívně využívané, zejména zemědělskou velkovýrobou, značně ekologicky labilní. Koeficient antropogenního ovlivnění pak udává, že výrazně převyšuje lidský vliv ten přírodní (tabulka 14).

Tabulka 13: Výměra pro jednotlivé plochy a LISIM index pro část obce Újezdec (Zdroj: Bičík a Kadrba, 2008, vlastní zpracování).

Újezdec								
	1845		1948		1990		2000	
	Ha	LISIM (%)	Ha	LISIM (%)	Ha	LISIM (%)	Ha	LISIM (%)
orná půda	85,4	55,1	83,8	57,4	91	62,3	88,9	60,8
trvalé kultury	1,3	0,9	2,3	1,6	1,6	1,1	1,8	1,2
louky	17	11,6	18,9	12,9	9,1	6,2	10,5	7,2
pastviny	3,4	2,3	1,2	0,8	2,1	1,4	2,2	1,5
lesní plochy	34,5	23,6	34,9	23,9	34,6	23,3	35,2	24,1
vodní plochy	0,4	0,3	0,3	0,2	1,1	0,8	1,1	0,8
zastavěné plochy	0,8	0,5	1,3	0,9	1,8	1,2	1,8	1,2
ostatní plochy	3,1	2,1	3,3	2,3	4,7	3,2	4,7	3,2
celkem	145,9	100	146	100	146	100	146,2	100

Tabulka 14: Index KAO a KES pro část Újezdec

Újezdec				
	1845	1948	1990	2000
KAO	1,6	1,5	2,0	1,9
KES	0,6	0,6	0,5	0,5

6.7 Změny využití ploch v obci Kroměždice mezi roky 1845 až 2000

Tabulka 15 uvádí výměru a LISIM index pro část obce Kroměždice. Zde je rovněž převažující plochou orná půda. Nicméně, mezi roky 1948 a 1990 došlo k výraznému snížení orné půdy. Tento pokles pokračoval i v roce 2000. Dá se předpokládat, že část orné půdy byla přeměněna na louky a pastviny a část na lesy. Jak je patrné z tabulky 15 plocha lesů, luk i pastvin v čase stoupá. Na základě této tabulky lze tedy konstatovat, že krajina se zde stává méně intenzivně obhospodařována.

Tabulka 15: Výměra pro jednotlivé plochy a LISM index pro část obce Kroměždice (Zdroj: Bičík a Kadrba, 2008, vlastní zpracování).

Kroměždice								
	1845		1948		1990		2000	
	Ha	LISM (%)	Ha	LISM (%)	Ha	LISM (%)	Ha	LISM (%)
orná půda	14,8	52,6	118,8	54,4	76,4	35	65,3	29,8
trvalé kultury	1,6	0,7	3	1,4	4,4	2	5	2,1
louky	27,7	12,5	26,4	12,1	35,8	16,4	47,3	21,6
pastviny	28,6	13,1	21,2	9,7	36,3	16,6	36	16,5
lesní plochy	38,3	17,6	40,5	18,6	44,4	20,3	44,4	20,3
vodní plochy	0,2	0,1	0	0	1,1	0,6	1,2	0,5
zastavěné plochy	1,5	0,7	2,1	1,0	3	1,4	3	1,3
ostatní plochy	5,9	2,7	5,9	2,7	16,6	7,6	16,3	7,5
celkem	218,1	100	217,9	100	218	100	218,5	100

Tabulka 16: Index KAO a KES pro část Kroměždice

Kroměždice				
	1845	1948	1990	2000
KAO	0,2	1,4	0,8	0,6
KES	5,8	0,7	1,5	1,9

Tabulka 16 uvádí KES a KAO. Jak je z tabulky patrné, v roce 1845 byla krajina velmi stabilní a antropogenní vliv byl minimální. V roce 1948 však již převládal antropogenní vliv nad přírodním a krajina již vykazovala narušenou ekologickou stabilitu, kdy se v té době jednalo

o území: území intenzívně využívané, zejména zemědělskou velkovýrobou, značně ekologicky labilní. V letech 1990 a 2000 došlo k poklesu antropogenního vlivu to díky zvyšující se rozloze lesů, luk a pastvin, které vyžadují méně intenzivní hospodaření a poklesu orné půdy, ale rovněž došlo k většímu narušení ekologické stability krajiny. K tomu došlo v důsledku nárůstu ostatních ploch a zastavěných ploch.

7 DISKUZE

V práci bylo použito několik indexů, které pomáhají pochopit vztahy v krajině a její vývoj. Tyto indexy pak umožňují srovnání dané krajiny v prostoru a čase. Tyto indexy však mají řadu nevýhod. Nevýhodou může být například podání zkreslené informace v případě špatných vstupů do výpočtu indexu.

Index KES se velmi často používá pro hodnocení krajiny a to nejen v současné době, ale i při srovnání s minulostí. Jak však uvádí například Lipský (1998) není úplně možné podle tohoto indexu porovnávat současnou a minulou krajinu. Protože například orná půda dnes a v roce 1845 byla obdělávána jinak a celkově byla orná půda méně labilní krajinnou součástí. Nicméně, je tento index hojně používán i pro srovnání historických epoch (Sklenička, 2003). Jistou alternativou by mohlo představovat určení různých koeficientů pro daný rok.

Koeficient antropogenního ovlivnění je další z indexů vhodných pro porovnání vývoje krajiny, zejména pak pro určení zdali v dané krajině převládají antropogenní či přírodní vlivy (Vráblíková a kol., 2014). I tento koeficient má však své nedostatky. I zde je totiž diskutabilní jeho použití v porovnání různých dob. Nicméně, je pro tyto účely používán a při jeho hodnocení musí být bráno v úvahu, že antropogenní vliv v roce 1845 byl jiný, než v roce 2022.

Krajina v obci Bolešiny a v jejich částech je z pohledu KES dosti nestabilní. Průměrná hodnota pro ČR je $KES = 1,14$ (Low a Míchal, 2003). Všechny sledované území až na Kroměždice (mimo rok 1948) vykazují hroší ekologickou stabilitu. To je dáno tím, že do celorepublikového průměru jsou počítány i oblasti horské, národní parky, tedy místa, kde převažují plochy stabilní. Je zajímavé, že i když se sledované území nachází vlastně už téměř na Šumavě, kde většina lidí předpokládá, že příroda bude mít nad člověkem navrch, není tomu tak. Například Francová (2006) uvádí, že v obci Moutnice (90 % zornění, půda poškozena erozí...) na jižní Moravě je KES 0,2. V některých případech se KES tomuto číslu blížila. Je to dáno vysokým procentem zornění a malou plochou lesů ve sledovaném území.

Například Bender a kol (2005) prováděli výzkum v Bavorském lese, kde se rovněž zabývaly využitím území. Zjistili zde mnohem větší zastoupení lesů, než v obci Bolešiny i jiné zastoupení plošek a jiný vývoj tohoto využívání. Zde je vhodné poukázat na to, jaký vliv má fyziogeografická poloha na rozložení a velikost využívání území. Lidé v Bavorském lese se

musejí potýkat s odlišnými podmínkami, museli tak najít jiný zdroj obživy, než lidé v území sledovaném v této práci. I když Bavorský les od tohoto území není zas tak příliš daleko.

Nicméně Bender a kol. (2005) uvádějí, že výměra orné půdy byla do roku 1949 víceméně podobná, ale počet plošek s kulturou orná půda byl mnohonásobně větší. To bylo způsobeno větším počtem vlastníků půdy. Poté započalo kolektivizace a jednotlivé malé plošky byly sceleny do větších ploch. Nejinak tomu bylo i v území obce Bolešiny.

8 ZÁVĚR

V dnešní době stále sílí antropogenní tlaky na přírodu. To se projevuje i ve využití území. Hlavním cílem práce bylo zhodnotit a porovnat jednotlivé části obce Bolešiny z hlediska vnitřní struktury jednotlivých částí a struktury land use v katastrálních územích spadajících pod obec Bolešiny. To bylo provedeno prostřednictvím posouzení struktury ploch v jednotlivých sídlech a jejich vlivu na ekologickou stabilitu. Nejprve musel být stanoven klíč hodnocení, který byl převzat od Loudové a proveden vlastní terénní výzkum. Ten se stal poměrně časově náročnou částí práce. Mapy vznikaly na podkladě dat poskytnutých Českým zeměměřickým úřadem a dat získaných ze zmíněného terénního výzkumu. Objevil se menší problém s daty, neboť zatím neexistuje pro celé území digitalizovaná katastrální mapa. Proto není pro sídlo Slavošovice zpracována mapa využití ploch. Výstupem se staly mapy jednotlivých venkovských sídel s využíváním ploch. Na základě těchto výstupů došlo k hodnocení struktury ploch v jednotlivých venkovských sídlech a hledání spjitostí mezi rozmístěním ve velkém a malém sídle. V rozmístění sídel můžeme sledovat historický i politický vývoj sídla. Bolešiny, které jsou střediskové sídlo, byly v době socialismu více podporovány ve stavebním rozvoji a dnes jsou tudíž největším sídlem. Z tohoto důvodu v tomto sídle dnes nalezneme převahu rodinných domů nad venkovskými staveními. V ostatních sídlech lze sledovat opačný trend.

V těchto sídlech je převaha venkovských sídel nad rodinnými domy, kromě obce Slavošovice, kde je převaha rodinných domů nad venkovskými sídly jako u obce Bolešiny. Dle mého je to dáno díky velice výhodné poloze Slavošovic vůči Klatovům. V obci Újezdec, Domažličky a Kroměždice je rozvoj v dnešní době problematičtější. Sídla nebyla v minulosti podporována. Zde nalezneme pouze pár rodinných domů. Sídla zůstávají tzv. „zakonzervována“ v původním stavu. Na velikosti a typu sídel se odráží historický dopad.

Využití dalších ploch navazuje na druhy obydlí. Zejména se jedná o zahrady. U zahrad lze sledovat návaznost na druh obydlí. Venkovská stavení mají většinou zpravidla venkovskou zahradu, v dnešní době vzrůstá počet okrasných zahrad u venkovských stavení. Dle mého názoru je to zapříčiněno nevyužitím objemného krmiva pro hospodářské účely. U rodinných domů můžeme vidět převážně okrasné zahrady, tím ale není vyloučeno, že se zde není pěstována zelenina či ovoce, nejde ale o dominantní funkci zahrady. Dále bylo zjištěno, že z hodnocení struktury krajiny v obci Bolešiny jsou hlavní plochy tvořené zemědělskou půdou, které jsou využívány pro pěstování plodin a obilovin. Nejvíce řepky olejné

a kukuřice. Menší plošky vytváří lesy a sídla. Významné koridory tvoří v krajině silniční síť, z malé části i říční síť. Dále jsem se zabývala celým územím Obce Bolešiny po jednotlivých katastrech sídel. Sledovala jsem využití ploch v letech 1845, 1948, 1990 a 2000, potřebná data jsem čerpala z volně dostupné databáze dlouhodobých změn využití ploch. Obecně se měnily zejména plochy pastvin, lesů a luk a u pár sídel i plochy orné půdy. Práce bude poskytnuta v případě potřeby k využití Obecnímu úřadu v Obci Bolešiny. Práce by mohla být také oceněna jako základ pro další zpracování dat, které byly získány terénním výzkumem. Dle mého názoru je v budoucnosti velmi důležitá podpora menších sídel. Obec Bolešiny má velice dobrou lokalitu, nachází se kousek od města Klatovy, kde je veškeré potřebná občasná vybavenost. Bolešiny mají díky této lokalitě přisun nově přistěhovalých lidí právě z města Klatov. Hlavní přínos práce vidím ve zpracování mapových podkladů, které se mohou použít pro další výzkum popřípadě využití v praxi.

RESUMÉ

Tato bakalářská práce se zabývá zhodnocením využití krajiny a venkovských sídel v obci Bolešiny a jejich vzájemným porovnáním, co do struktury sídel a struktury krajiny. Hlavním cílem práce bylo zhodnotit a porovnat jednotlivé části obce Bolešiny z hlediska vnitřní struktury jednotlivých částí a struktury land use v katastrálních územích spadajících pod obec Bolešiny. Hlavním zdrojem získání dat byl terénní výzkum, který probíhal v jednotlivých sídlech na základě podkladů katastrální mapy obce Bolešiny. Výstupem této práce se staly mapy jednotlivých venkovských sídel s využíváním ploch. Na základě těchto výstupů došlo k hodnocení struktury ploch v jednotlivých venkovských sídlech. V obci Bolešiny a Slavošovice nalezneme převahu rodinných domů nad venkovskými staveními. V ostatních sídlech lze sledovat opačný trend. Dále bylo zjištěno, že z hodnocení struktury krajiny v obci Bolešiny jsou hlavní plochy tvořené zemědělskou půdou, které jsou využívány pro pěstování plodin a obilovin. Hlavní přínos práce vidím ve zpracování mapových podkladů, které se mohou použít pro další výzkum popřípadě využití v praxi.

Klíčová slova: Krajina, využití krajiny, venkovské sídlo, hodnocení.

ABSTRACT

This bachelor's thesis is analyzing the land use of the countryside residences in the Village Bolešiny and their comparison of the resident structure and the structure of the landscape. The main goal of this thesis is to evaluate and compare individual parts of the locality Bolešiny in terms of their internal structure and the structure of the land use in the cadastral areas falling under the municipality Bolešiny. The main source of the data was field research, which took place in individual settlements on the basis of the cadastral map of the municipality of Bolešiny. The output of this work became maps of each countryside residence and their land use. Based on these outcomes there has been a structure evaluation of the land of each countryside residence. In the municipality Bolešiny and Slavošovice there is an obvious superiority of family houses over rural buildings. In the other locations an opposite trend can be observed. It was also observed that the assessment of the landscape structure of the village Bolešiny consist of agricultural land, which is used for growing crops and grains. As the main contribution of this work, I see in the preparation of the maps, which can be used for further research or in practice.

Key words: Landscape, land use, rural settlements, assessment (evaluation).

SEZNAM LITERATURY A ZDROJŮ

Atlas podnebí Česka: Climate atlas of Czechia. Praha: Český hydrometeorologický ústav, 2007. ISBN 978-80-86690-26-1.

BALLAS, D, T KALOGERESIS a L LABRIANIDIS. *Comparative study of typologies for rural areas in Europe*. Leeds: University of Leeds, 2003.

BENDER, O, J BOEHMER a K SCHUMACHER. Using GIS to analyse long-term cultural landscape change in Southern Germany. *Landscape and Urban Planning*. 2005, (70), 111-115. ISSN 0169-2046.

BIČÍK, I a B KABRDA. *Databáze dlouhodobých změn využití ploch Česka (1845 – 2000): Využití ploch a sociální metabolismus České republiky*. Praha: KU, 2008.

BIČÍK, I. *Vývoj využití ploch v Česku*. Praha: Česká geografická společnost, 2010. Geographica. ISBN 978-80-904521-3-8.

Česká geologická služba [cit. 2019-06-17]. Dostupné z: <http://www.geology.cz/extranet/mapy/mapy-online/mapove-aplikace>

ČSU. *Malý lexikon obcí České republiky - 2017* [online]. Český statistický úřad, 2018 [cit. 2019-06-15]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/maly-lexikon-obci-ceske-republiky-2017>

ČSU. Obyvatelstvo - časové řad. In: *Www.csu.cz* [online]. 2019, 2019 [cit. 2019-06-17]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/oby_cr

ČSU. Počet obyvatel v obcích k 1.1.2010. In: *Www.csu.cz* [online]. 2010, 2010 [cit. 2019-06-17]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich-k-112010-dubp0ul6zy>

ČSU. Počet obyvatel v obcích k 1.1.2018. In: *Www.csu.cz* [online]. 2018, 2018 [cit. 2019-06-17]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich-see2a5tx8j>

ČSU. Počet obyvatel k 1.1.2021. In: *Www.csu.cz* [online]. 2021. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt-vyhledavani&bkv=cG_EjWV0IG9ieXZhdGVsIDlwMjEgYm9sZcWhaW55&vyhltext=počet+obyvatel+2021+bolešiny&katalog=all&pvo=SCHIST07obv&pvoch=3205&pvokc=65

DEMEK, J. *Zeměpisný lexikon ČSR. Hory a nížiny*. 1. Praha: Academia, 1987.

DEMEK, Jaromír a Peter MACKOVČIN. *Zeměpisný lexikon ČR*. Vyd. 2. Brno: AOPK ČR, 2006. ISBN 80-86064-99-9. Dostupné také z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:ba21c710-f447-11e6-abeb-005056827e51>

DEMEK, Jaromír. *Úvod do krajinné ekologie*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1999. ISBN 80-706-7973-5.

FORMAN, Richard T. T. a M GORDON. *Krajinná ekologie*. Praha: Academia, 1993. ISBN 80-200-0464-5.

FRANCOVÁ, S. *Vývoj krajiny a prostorové struktury v katastru obce Těšany, který je součástí povodí Moutnického potoka*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2006.

GOJDA, Martin. *Archeologie krajiny: vývoj archetypů kulturní krajiny*. Praha: Academia, 2000. ISBN 80-200-0780-6.

CHALUPA, Petr a Jozef MEČIAR. *Socioekonomická geografie v přehledu pro studenty čtyřletého studia*. Brno: Masarykova univerzita, 1996. ISBN 80-210-1455-5.

IVANIČKA, Koloman. *Základy teórie a metodológiesocioeconomickej geografie: vysokoškolská učebnicapreprírodovedecké a pedagogické fakulty vysokých škôl*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1983.

KABRDA, B. *Databáze a její tvorba. Databáze dlouhodobých změn využití ploch Česka (1845–2000)*. 1. Praha: KU, 2008.

KADEŘÁBKOVÁ, Jaroslava. *Úvod do regionálních a správních věd: vybrané kapitoly*. Praha: Codex Bohemia, 1996. ISBN 80-859-6318-3.

KENDER, J. *Teoretické a praktické aspekty ekologie krajiny*. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2000. ISBN 80-721-2148-0.

KOLEJKA, J. *Metody studia změn krajiny. Miscellanea Geographica*. 2007, (13), 75-90. ISSN 0867-6046.

KOPP, Jan. *Nauka o krajině a životním prostředí: cvičení*. 2. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2004. ISBN 80-704-3311-6.

KUPKOVÁ, L. *Data o krajině včera a dnes. 160 let ve tváři české kulturní krajiny. Geoinfo*. 2001, (1), 16-19.

LIPSKÝ, Zdeněk. *Krajinná ekologie pro studenty geografických oborů*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-545-0. Dostupné také z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:d461c7b0-0755-11e4-83c7-005056827e51>

LIPSKÝ, Zdeněk. *Krajinná ekologie pro studenty geografických oborů*. Praha: Karolinum, 1999. ISBN 80-718-4545-0.

LOUDOVÁ, M. *Krajinně-ekologické hodnocení venkovských sídel v obci Řenče*. Plzeň, 2012. Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta pedagogická, Katedra geografie.

LÖW, Jiří a Igor MÍCHAL. *Krajinný ráz*. Kostelec nad Černými lesy: Lesnická práce, 2003. ISBN 80-86386-27-9.

Mapový portál MAS - Pošumavý [online]. [cit. 2019-06-17]. Dostupné z: <http://www.masposumavi.cz/>

Mapy google [online]. [cit. 2019-06-17]. Dostupné z: <https://www.google.cz/maps/preview>

MCGARIGAL, K a B. J MARKS. *FRAGSTATS: Spatial Pattern Analysis Program fo rQuantifying Landscape Structure* [online]. United StatesDepartmentofAgriculture, 1995 [cit. 2019-06-17].

Dostupné

z: <https://andrewsforest.oregonstate.edu/sites/default/files/lter/pubs/pdf/pub1538.pdf>

Národní geoportál INSPIRE [online]. Cenia [cit. 2019-06-17]. Dostupné z: <https://geoportal.gov.cz/web/guest/home>

OBEC BOLEŠINY. *Kronika obce Bolesíny* [online]. Dostupné z: <https://www.bolesiny.cz/obec-1/kronika-obce-bolesiny/>

SKLENIČKA, Petr. *Základy krajinného plánování*. Vyd. 2. Praha: Naděžda Skleničková, 2003. ISBN 80-903-2061-9.

TAUŠ, P. *Územní plán obce Bolesíny*. Plzeň, 1998.

TOMÁŠEK, Milan. *Půdy České republiky*. 2. dopl. vyd. Praha: Český geologický ústav, 2000. ISBN 80-707-5403-6.

VONDRUŠKOVÁ, Helena. *Metodika mapování krajiny*. Praha: Český ústav ochrany přírody, 1994. Metodika.

VOTRUBEC, C. *Lidská sídla, jejich typy a rozmístění ve světě*. 1. Praha: Academia, 1980.

VRÁBLÍKOVÁ, Jaroslava, Petr VRÁBLÍK a Lenka ZOUBKOVÁ. *Tvorba a ochrana krajiny*. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně v Ústí nad Labem, Fakulta životního prostředí, 2014. ISBN 978-80-7414-740-1.

Webový portál obce Bolesíny [online]. [cit. 2019-06-17]. Dostupné z: <https://www.bolesiny.cz/>

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Dostupné
z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-114#>

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Legenda využití jednotlivých ploch (Vlastní zpracování, 2019).....	19
Obrázek 2: Zájmové území	24
Obrázek 3: Struktura obyvatelstva podle věku v obci Bolešiny, (ČSÚ, 2019)	28
Obrázek 4: Ortofotomapa obce Bolešiny z roku 2006. (Zdroj:www.mapy.cz)	29
Obrázek 5: Ortofotomapa obce Bolešiny z roku 2023 s vyznačením nové výstavby oproti roku 2006. (Zdro:www.mapy.cz)	30
Obrázek 6: Počet venkovských stavení a rodinných domů v sídlech obce Bolešiny (vlastní zpracování dle dat terénního výzkumu, 2022).....	32

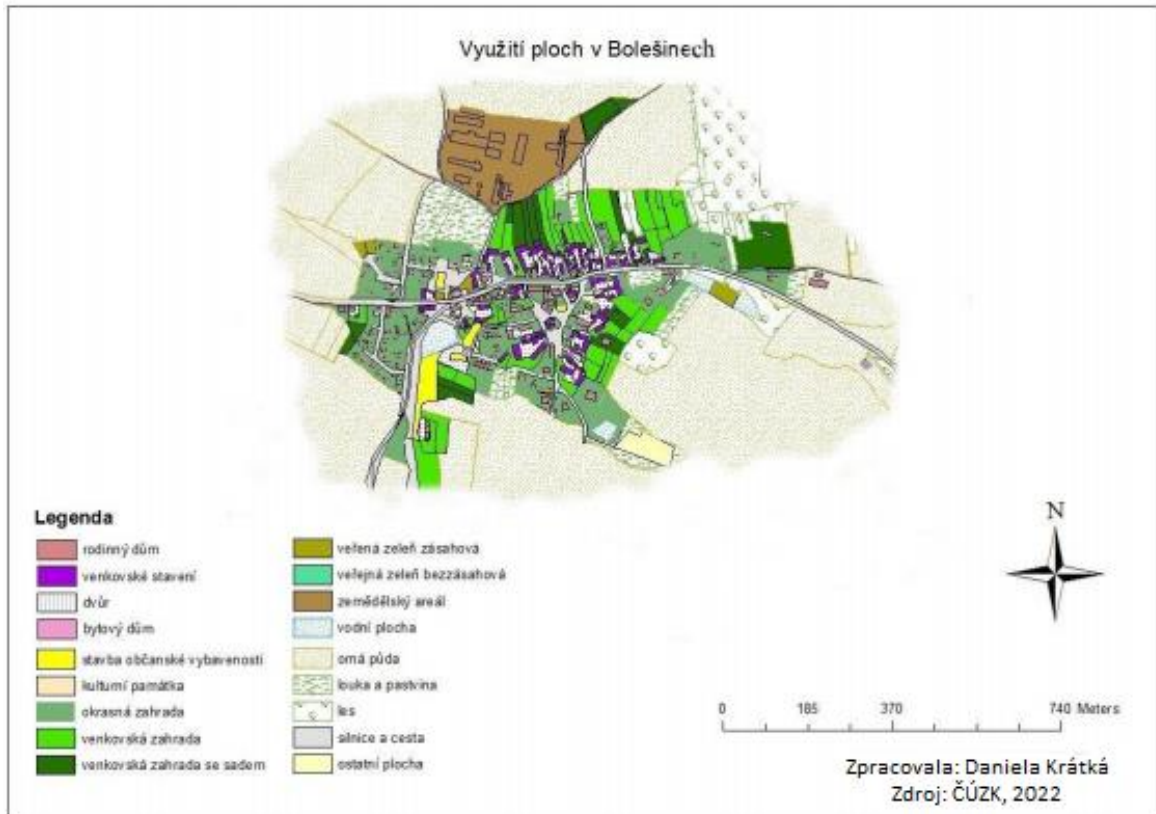
SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Geomorfologické členění zájmového území (Demek a kol., 2006).....	25
Tabulka 2: Quittova charakteristika zájmového území ((Vlastní zpracováno dle Atlas podnebí Česka, 2007)	26
Tabulka 3: Počet obyvatel v letech 1869 až 2021 v jednotlivých částech obce Bolešiny (ČSU, 2021).....	28
Tabulka 4: Počet venkovských stavení a rodinných domů v jednotlivých sídlech obce Bolešiny (Zdroj: vlastní zpracování, 2022)	31
Tabulka 5: Výměra pro jednotlivé plochy a LISM index pro část obce Bolešiny (Zdroj: Bičík a Kadrba, 2008, vlastní zpracování).	33
Tabulka 6: Index KAO a KES pro část Bolešiny	34
Tabulka 7: Výměra pro jednotlivé plochy a LISM index pro část obce Domažličky (Zdroj: Bičík a Kadrba, 2008, vlastní zpracování).	34
Tabulka 8: Index KAO a KES pro část Domažličky	35
Tabulka 9: Výměra pro jednotlivé plochy a LISM index pro část obce Pečetín (Zdroj: Bičík a Kadrba, 2008, vlastní zpracování).	35
Tabulka 10: Index KAO a KES pro část Pečetín.....	36
Tabulka 11: Výměra pro jednotlivé plochy a LISM index pro část obce Slavošice (Zdroj: Bičík a Kadrba, 2008, vlastní zpracování).	37
Tabulka 12: Index KAO a KES pro část Slavošice	37

Tabulka 13: Výměra pro jednotlivé plochy a LISM index pro část obce Újezdec (Zdroj: Bičík a Kadrba, 2008, vlastní zpracování).	38
Tabulka 14: Index KAO a KES pro část Újezdec	38
Tabulka 15: Výměra pro jednotlivé plochy a LISM index pro část obce Kroměždice (Zdroj: Bičík a Kadrba, 2008, vlastní zpracování).	39
Tabulka 16: Index KAO a KES pro část Kroměždice.....	39

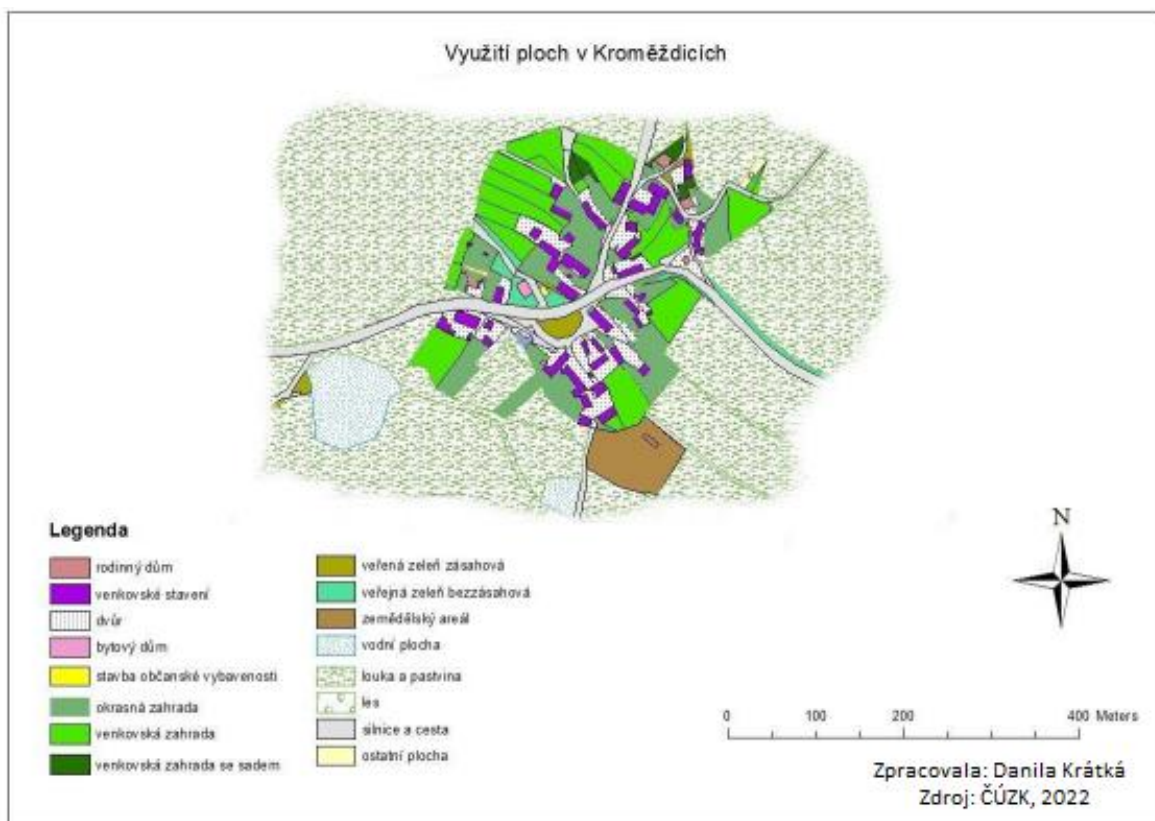
PŘÍLOHY

Příloha 1: Využití ploch v Bolešinech

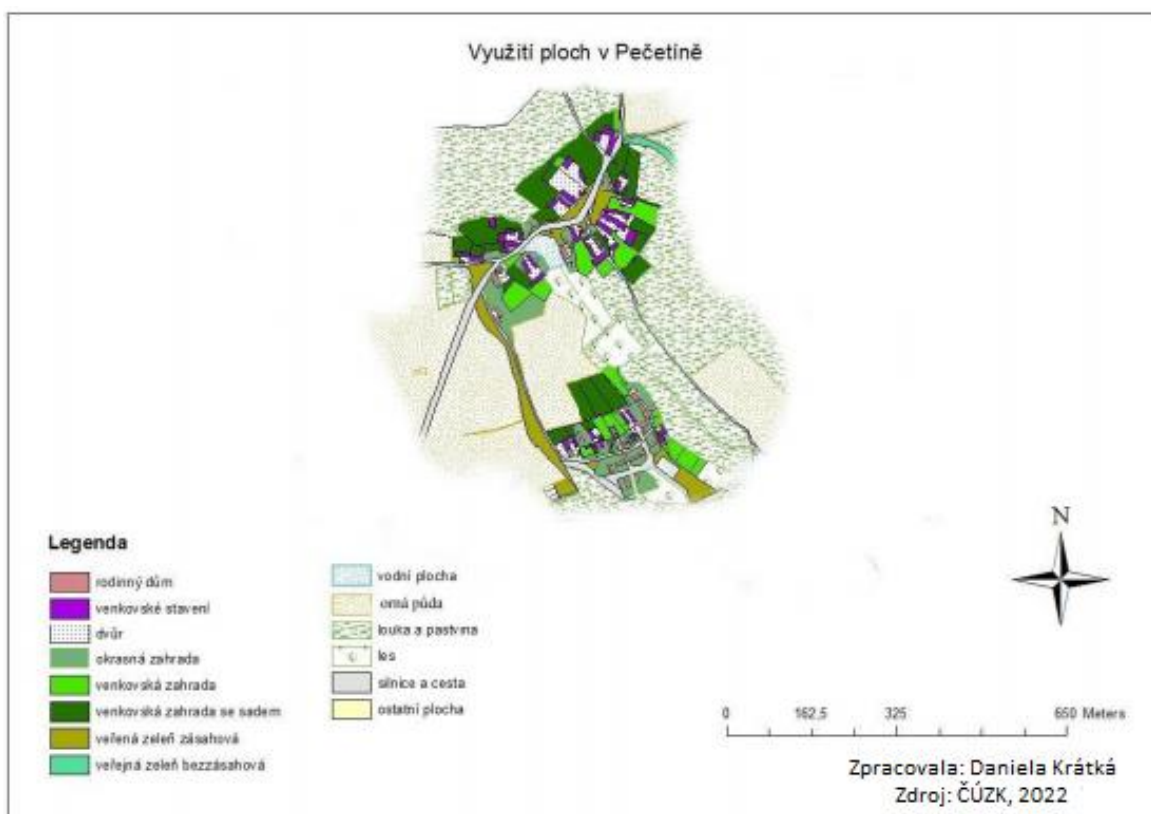
(zdroj: vlastní výzkum, kartografický podklad ČÚZK, 2022)

Příloha 2: Využití ploch v Kroměždicích

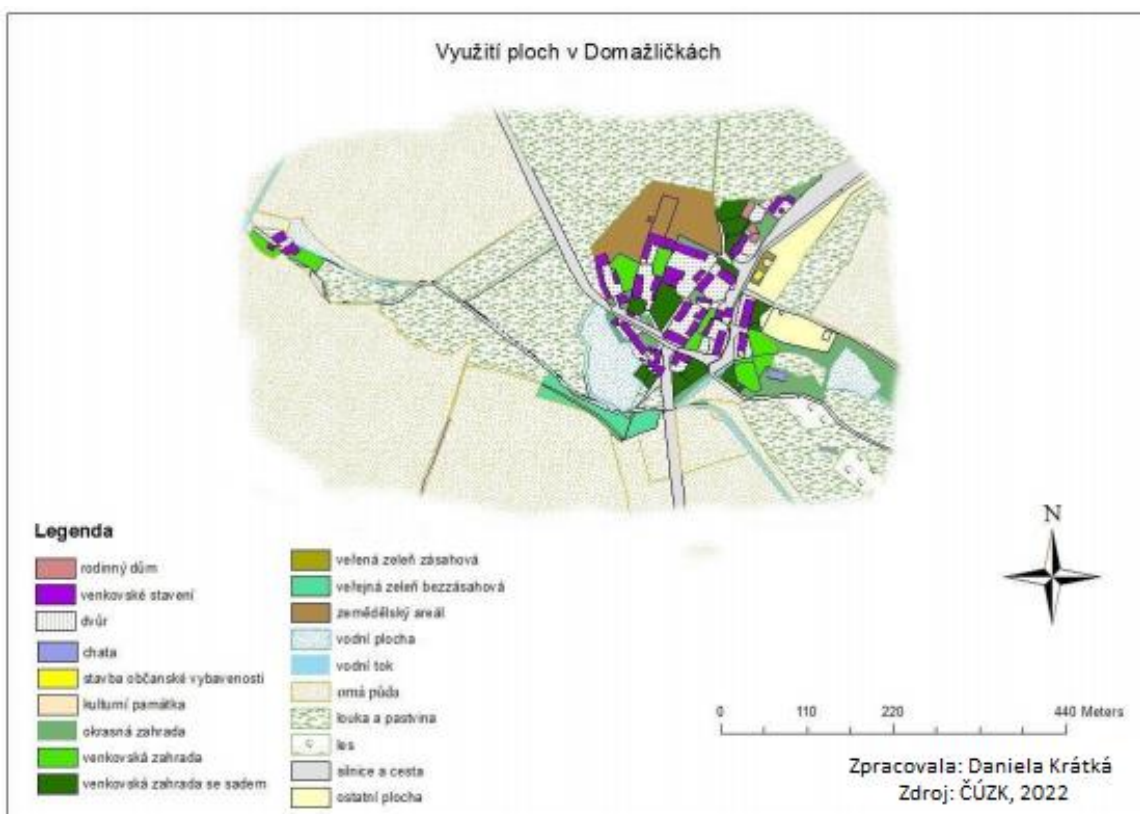
(zdroj: vlastní výzkum, kartografický podklad ČÚZK, 2022)

Příloha 3: Využití ploch v Pečetíně

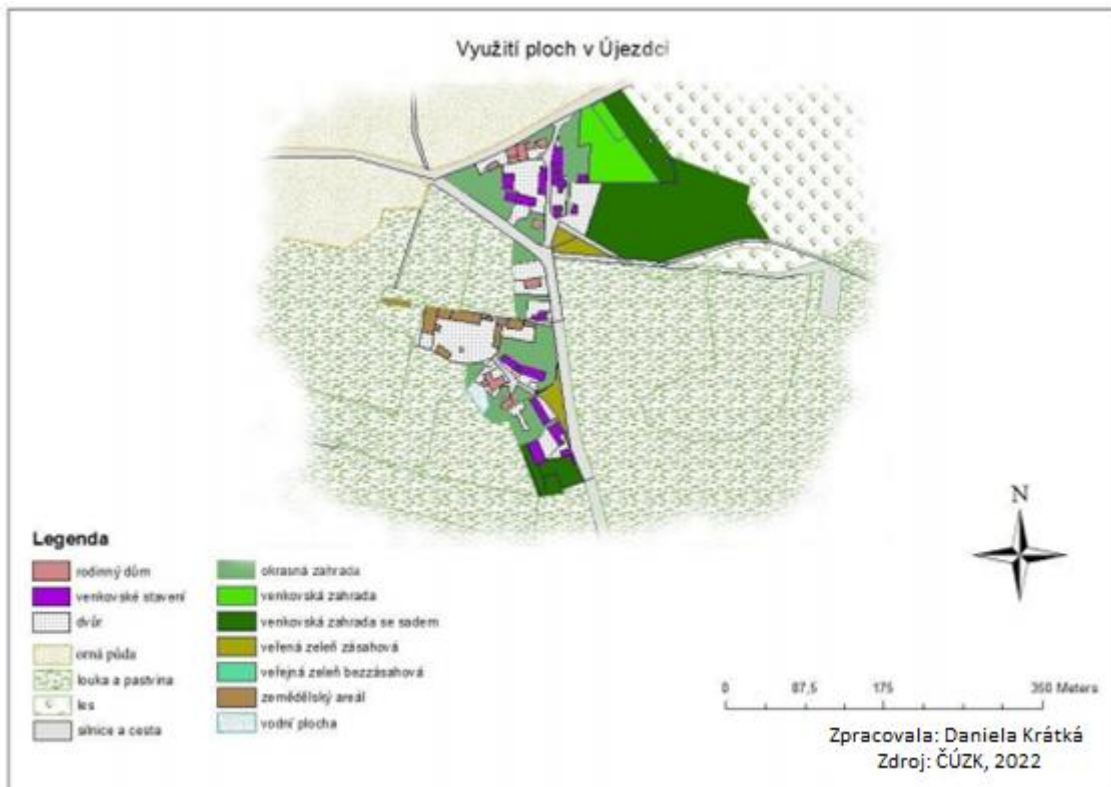
(zdroj: vlastní výzkum, kartografický podklad ČÚZK, 2022)

Příloha 4: Využití ploch v Domažličkách

(zdroj: vlastní výzkum, kartografický podklad ČÚZK, 2022)

Příloha 5: Využití ploch v Újezdci

(zdroj: vlastní výzkum, kartografický podklad ČÚZK, 2022)